

บทที่ 4

ภาพรวมของข้อมูลเชิงปริมาณ

สำหรับเนื้อหาในบทที่ 4 นี้จะนำเสนอภาพรวมของการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงปริมาณ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน คือ

1. ภาพรวมของข้อมูลเชิงปริมาณ
 - 1.1 การกระจายตัวของข้อมูลตามช่วงเวลา
 - 1.2 การกระจายตัวของข้อมูลตามแหล่งที่ศึกษา
 - 1.3 การกระจายตัวของข้อมูลตามประเด็นการศึกษา
2. ภาพรวมของแนวคิด ทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัย
 - 2.1 ภาพรวมของแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.2 ภาพรวมของระเบียบวิธีวิจัย
3. ข้อสังเกตที่มีต่องานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมือง

ส่วนที่ 1 ภาพรวมของข้อมูลเชิงปริมาณ

1.1 การกระจายตัวของข้อมูลตามช่วงเวลา (รายปี)

เนื่องจากงานวิจัยบางเรื่องใช้เวลาเก็บข้อมูลเป็นช่วง หรือนานมากกว่าหนึ่งปี ผู้วิจัยจึงจำแนกข้อมูลตามปีที่เผยแพร่โดยแยกตามทวีปที่ศึกษา โดยพบว่าจากการรวบรวมงานวิจัยในฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษา ได้แก่ Academic Search Complete, Communication and Mass Media Complete และ H.W. Wilson, Thai Digital Collection, ThaiLIS ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ฉบับเต็มของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และฐานข้อมูล e-library ของหน่วยงานที่มีบทบาทสนับสนุนงานวิจัย พบงานวิจัยด้านวารสารศาสตร์พลเมืองที่เผยแพร่ในทวีปอเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชียตั้งแต่พ.ศ. 2548-2556¹ จำนวนทั้งสิ้น 55 เรื่อง มีการกระจายตัวของข้อมูลในแต่ละปี ดังนี้

¹ ขอบเขตของช่วงเวลาที่ศึกษากำหนดไว้ระหว่างพ.ศ. 2533-2556 ดังปรากฏในท้ายหัวข้อวิจัย แต่เมื่อสืบค้นในฐานข้อมูลพบงานวิจัยชิ้นแรกในปี พ.ศ. 2548

ตารางที่ 2 ปริมาณของงานวิจัยเกี่ยวกับวารสารศาสตร์พลเมืองตั้งแต่ปีพ.ศ. 2533-2556

พ.ศ.	จำนวนงานวิจัย (เรื่อง)	รวม
2533-2547	-	(0)
2548	1	(4)
2549	-	
2550	3	
2551	7	(24)
2552	6	
2553	11	
2554	11	(27)
2555	5	
2556	10	
		รวม N= 55

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าพบงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองครั้งแรกในปีพ.ศ. 2548 และตั้งแต่นั้นมาก็มีงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองเกือบทุกปี (ยกเว้นพ.ศ. 2549 ซึ่งไม่มีงานวิจัยด้านนี้เลย) โดยมีปริมาณต่ำสุดต่อปี คือ 1 เรื่อง ในปีพ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นช่วงยุคเริ่มต้นของงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมือง ก่อนที่จะมีปริมาณสูงสุด 11 เรื่องในปีพ.ศ. 2553 และพ.ศ. 2554

เมื่อแบ่งช่วงเวลาระหว่างพ.ศ. 2548-2556 เป็น 3 ช่วง ช่วงละ 3 ปี พบว่าช่วงแรก พ.ศ. 2548-2550 มีงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองเพียง 4 เรื่อง ก่อนจะก้าวกระโดดเป็น 24 เรื่อง และ 27 เรื่องในช่วงเวลาต่อมา คือ ระหว่างพ.ศ. 2551-2553 และ พ.ศ.2554-2556 ตามลำดับ ปริมาณที่มากขึ้นอย่างรวดเร็วนี้แสดงถึงแนวโน้มโดยทั่วไปว่างานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองได้รับความสนใจจากนักวิชาการมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในปี 2553-2554 ซึ่งมีงานวิจัยใน 3 ทวีปรวมกันถึง 22 เรื่อง

งานวิจัยเรื่องแรกที่พบในปี 2548 เป็นงานวิจัยในยุโรปของ Atton และ Wickenden (2005) เรื่อง “Sourcing Routines and Representation in Alternative Journalism: a case study approach” ซึ่งศึกษาการใช้แหล่งข่าวและการรายงานข่าวของสื่อทางเลือกในสหราชอาณาจักร ซึ่งผู้วิจัยระบุว่าเป็นนักข่าวของนสพ.ดังกล่าวเป็นอาสาสมัครมิใช่พนักงานอาชีพ ทั้งหมดเป็นนักกิจกรรมเคลื่อนไหวทางสังคมที่ไม่เคยผ่านการอบรมทางวารสารศาสตร์ นักกิจกรรมเหล่านี้จึงมีสถานะเป็นนักข่าวพลเมือง งานวิจัยเรื่องนี้นำแนวคิดเรื่องการ

ใช้แหล่งข่าวประจำวันของสื่อมวลชนกระแสหลักมาศึกษาการใช้แหล่งข่าวของสื่อทางเลือก โดยคาดหวังว่า หากเป็นสื่อทางเลือกจริง ก็ควรจะพบรูปแบบการใช้แหล่งข่าวในแบบที่กลับ “ทิศทางการลำดับชั้นการเข้าถึงสื่อ” (Hierarchy of access) เสียใหม่ หรือพบรูปแบบการใช้แหล่งข่าวที่แตกต่างกับสื่อกระแสหลักนั่นเอง โดยเฉพาะการใช้แหล่งข่าวที่หลากหลาย มิให้โอกาสในการเป็นแหล่งข่าวแก่ใครเป็นพิเศษ

งานวิจัยเรื่องนี้เปรียบเสมือนการเริ่มต้นเข้าสู่งานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในช่วงเวลาต่อมา ซึ่งเริ่มปรากฏงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองที่หลากหลายมากขึ้น และมักใช้คำว่า “วารสารศาสตร์พลเมือง” “วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม” “วารสารศาสตร์สาธารณะ” และ “เนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิต” เป็นคำสำคัญในงานวิจัย โดยในปี 2550 พบงานวิจัย 3 เรื่อง ได้แก่

“How Online Citizen Journalism Publications and Online Newspapers Utilize the Objectivity Standard Rely on External Sources” ของ Serena Carpenter (2007) ซึ่งศึกษาผลของการทำข่าวประจำวันต่อเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองและเว็บไซต์ข่าวของสื่อกระแสหลักในสหรัฐอเมริกา โดยศึกษาการแสดงความเห็นส่วนตัวในการรายงานข่าว และการใช้แหล่งข่าว ซึ่งประเด็นหลังนั้น ผู้วิจัยศึกษาจากการพึ่งพาข่าวแจก การใช้แหล่งข่าวองค์กร การอ้างอิงแหล่งข่าวที่เป็นทางการและแหล่งข่าวที่ไม่เป็นทางการ และการใช้แหล่งข่าวแต่ละเพศ งานศึกษานี้จึงมีประเด็นคล้ายคลึงกับงานวิจัยเรื่องแรกในปี 2548 ที่ศึกษาการใช้แหล่งข่าวของสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง หากแต่งานของCarpenter โยงการใช้แหล่งข่าวเข้ากับแบบแผนการทำข่าวประจำวันของนักข่าวกระแสหลัก ซึ่งประกอบด้วยกิจวัตรประจำวันของนักข่าว ได้แก่ การหาประเด็นข่าว การเสนอประเด็น การสัมภาษณ์แหล่งข่าว การเขียนข่าวและการได้รับคำสั่งให้ทำข่าวอื่น ๆ และการทำงานแข่งกับเวลาเพื่อส่งข่าวให้ทันกำหนดเส้นตายทุกวัน

ส่วนงานวิจัยอีก 2 เรื่องพบในเอเชีย คือ งานเรื่อง “Blogging as Popular History Making, Blogs as Public History: A Singapore Case Study” ของ Stephanie Ho (2007) และ “The Citizen Journalism Web Site “OhmyNews” and the 2002 South Korean Presidential Election” ของ Mary Joyce (2007)

งานของ Ho ศึกษาบทบาทของบล็อกในการสร้าง “ประวัติศาสตร์สาธารณะ” ท่ามกลางบริบทสังคมการเมืองของประเทศสิงคโปร์ ซึ่งแม้จะเป็นประเทศประชาธิปไตยที่มีการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตและการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของประชาชนอย่างเข้มงวด รัฐครอบงำการสร้างประวัติศาสตร์สาธารณะผ่านสถาบันการศึกษา การให้เงินสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ต่างๆของรัฐ การเซ็นเซอร์และระงับการ

เผยแพร่วารสารที่เห็นว่าเป็นภัยต่อประเทศ หรือขัดต่อเนื้อหาประวัติศาสตร์ที่รัฐสร้างขึ้น พลเมืองจึงมีพื้นที่แสดงความคิด ความคิดเห็น มุมมองน้อยมาก โดยเฉพาะในมุมมองที่ขัดกับประวัติศาสตร์ที่รัฐสร้างขึ้น

ขณะที่ Joyce ศึกษาอิทธิพลของเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง OhmyNews ต่อการเลือกตั้งประธานาธิบดีเกาหลีใต้ในปี 2000 รวมทั้งศึกษาการก่อตั้ง OhmyNews ของโอ ยอน โฮ และอึบยาลโมเดลในการผลิตเนื้อหาข่าวและบรรณาธิการข่าว ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการเมืองในโลกออฟไลน์กับกิจกรรมการเมืองในโลกออนไลน์ วิเคราะห์การเนื้อหาข่าวการเลือกตั้ง และความเป็นไปได้โมเดล OhmyNews จะประสบความสำเร็จทางธุรกิจ

อาจกล่าวได้ว่างานวิจัยสองเรื่องนี้เป็นความพยายามของนักวิจัยในการหาคำตอบเกี่ยวกับบทบาทของวารสารศาสตร์พลเมืองในมิติทางการเมือง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านการมีส่วนร่วมในการสร้างพื้นที่ประวัติศาสตร์สาธารณะด้วยมุมมอง การรับรู้ ประสบการณ์ และการให้ความหมายต่อเหตุการณ์สถานที่ สิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นในอดีตของประชาชนชาวสิงคโปร์ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในรูปกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนชาวเกาหลีใต้ ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของประชาชน การทำหน้าที่พลเมือง และวารสารศาสตร์พลเมือง

ส่วนช่วงระยะเวลาที่สอง (พ.ศ. 2551-2553) พบงานวิจัยทั้งสิ้น 24 เรื่อง เป็นงานวิจัยที่ศึกษาวารสารศาสตร์พลเมืองในประเทศในทวีปเอเชียมากที่สุด 12 เรื่อง รองมา คือ อเมริกาเหนือจำนวน 9 เรื่อง ตามด้วยยุโรป 6 เรื่อง ทั้งนี้ ในช่วงเวลานี้ มีงานวิจัย 2 เรื่องที่เก็บข้อมูลข้ามทวีป เรื่องแรก คืองานวิจัยเรื่อง “Exploring the Political-Economic Factors of Participatory Journalism; Views of Online Journalists in 10 Countries” ของ Marina Vujnovic และคณะ (2010) ซึ่งสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ 10 ประเทศในยุโรป อเมริกาเหนือ (สหรัฐอเมริกาและแคนาดา) และเอเชีย (อิสราเอล) ถึงปัจจัยทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อการนำแนวคิดวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมมาใช้ในเว็บไซต์หนังสือพิมพ์ และงานวิจัยเรื่อง “The Changing Role of the Citizen in Conflict Reporting” ของ Babak Bahador และ Serene TNG (2010) ที่ศึกษาเปรียบเทียบการใช้พลเมือง ซึ่งรวมถึงสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองและนักข่าวพลเมืองเป็นแหล่งข่าวในการรายงานข่าวเหตุการณ์ลอบวางระเบิดที่มูมไบ ประเทศอินเดียของหนังสือพิมพ์อินเดีย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และนิวซีแลนด์

งานวิจัยในเอเชียที่พบส่วนมากจะเน้นศึกษาพื้นที่วารสารศาสตร์พลเมืองในสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือก บทบาทของสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองกับประชาธิปไตย โดยเฉพาะในประเทศที่โดยปกติมีกฎหมาย

เกี่ยวกับการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตอย่างเข้มงวดอย่างพม่า และคีร์กีซสถาน ทำให้มีความต่อเนื่องจากงานวิจัยในช่วงก่อนหน้า

งานวิจัยเรื่อง “Report: Citizen Journalism in Burma and the Legacy of Graham Spry” ของ Julianne Pidduck (2010) เปิดเผยถึงบทบาทและการทำงานของนักข่าวพลเมืองกับการเรียกร้องประชาธิปไตย ผู้วิจัยเลือกศึกษาการทำงานของกลุ่ม Democratic Voice of Burma (DVB) ที่การทำงานของนักข่าวพลเมืองต้องดำเนินไปอย่างหลบๆซ่อนๆ ข่าวสารที่ถูกรวบรวมอย่างลับๆจากนักข่าวพลเมือง DVB ในพม่าจะถูกส่งไปรวมกันที่สตูดิโอขององค์กรในออสเตรเลีย และแพร่ภาพกระจายเสียงกลับมายังพม่าด้วยดาวเทียม การหลีกเลี่ยงนโยบายเซ็นเซอร์ที่เข้มงวดของรัฐบาลทหารเป็นไปได้ด้วยการใช้สื่อกระจายเสียงทำงานร่วมกับเทคโนโลยีดาวเทียม และอินเทอร์เน็ต ทำให้ DVB สามารถออกอากาศสดผ่านช่องทาง Livestation platform และเกิดนิเวศวิทยาสื่อข้ามชาติ ซึ่งทำให้เกิดพื้นที่สาธารณะข้ามชาติ (Transnational public sphere) และสามารถเข้าถึงประชาชนชาวพม่าที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ได้ในท้ายที่สุด

ส่วนคีร์กีซสถาน พบงานวิจัยเรื่อง “Internet Authorship: Social and Political Implications Within Kyrgyzstan” ของ Ramesh Srinivasan & Adam Fish (2009) ศึกษาสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองของกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรากหญ้า ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเรียกร้องเสรีภาพของพลเมืองและเสรีภาพสื่อมวลชน เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิรูปทิวลิปในอินเทอร์เน็ต เช่น ชุดวาทกรรมเกี่ยวกับการปฏิรูปการสร้างความเป็นชาติโดยเลือกศึกษาในช่วงเวลาที่รัฐบาลกำลังผ่อนคลายความเข้มงวดของกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมการใช้อินเทอร์เน็ตของประชาชนลงชั่วคราว เนื่องจากการแทรกแซงจากประเทศภายนอก (ชาติตะวันตก)

ขณะที่ทิศทางการทำวิจัยที่พบในทวีปเอเชียเน้นไปที่วารสารศาสตร์พลเมืองกับประชาธิปไตย งานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในทวีปอเมริกาเหนือและยุโรปแตกต่างจากเอเชียอย่างชัดเจน โดยที่สองทวีปนี้มีทิศทางการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มักจะสนใจศึกษาความสัมพันธ์ของวารสารศาสตร์พลเมืองกับสื่อกระแสหลัก เช่น การรับรู้ความน่าเชื่อถือของสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองในมุมมองของประชาชนโดยเปรียบเทียบกับสื่อกระแสหลัก ศึกษาการยอมรับ ทศนคติ มุมมองของนักข่าวอาชีพต่อวารสารศาสตร์พลเมือง และการนำเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้นมาใช้ในพื้นที่สื่อกระแสหลัก การนำแนวปฏิบัติของวารสารศาสตร์สาธารณะและวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมไปใช้ของสื่อกระแสหลัก รวมถึงตรวจสอบการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารที่เกิดขึ้นในพื้นที่สื่อกระแสหลักว่าเป็นวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมหรือวารสารศาสตร์พลเมืองที่แท้จริงหรือไม่อย่างไร

สาเหตุที่เป็นเช่นนี้น่าจะเป็นเพราะอุตสาหกรรมสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งในสหรัฐอเมริกาและในยุโรปต่างได้รับผลกระทบจากสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างหนักมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2544 ดังที่มิงงานวิจัยพบว่า เครือข่ายชุมชนออนไลน์ แครกส์ลิสต์ที่ให้บริการประกาศขายของออนไลน์ หน่วยงาน สัมครงาน หาคู่ และเป็นเว็บบอร์ดพูดคุยในหลายด้าน ได้สร้างความเสียหายกว่า 5.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐแก่อุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ในสหรัฐอเมริการะหว่าง พ.ศ. 2544-2551 ดังนั้น เพื่อความอยู่รอด นสพ.ในสหรัฐจำเป็นต้องลดราคาโฆษณาในนสพ.ที่เป็นสิ่งพิมพ์ลง และหันมาใช้กลยุทธ์สื่อออนไลน์ หรือหันมาทำสื่อออนไลน์ (Seamans & Feng 2014) นอกเหนือจาก ปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจอื่นๆ เช่นเดียวกับในประเทศอังกฤษที่มีรายงานว่า องค์กรนสพ.ต่างประสบปัญหาทาง ธุรกิจ ในปีพ.ศ. 2551 นสพ.หลายฉบับเริ่มประกาศลดตำแหน่งงาน เลิกจ้างพนักงานบางส่วน รวมทั้งมีรายงานว่า มีการคาดการณ์ว่า 1 ใน 10 ของสำนักพิมพ์จะลดจำนวนยอดพิมพ์ลงกว่าครึ่งหนึ่งและหันไปผลิตสื่อออนไลน์แทน หรือมีฉะนั้นก็ปิดตัวลงในปี 2552 นอกจากนี้ ความนิยมในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆของผู้บริโภคทั่วโลกทำให้สมาคมหนังสือพิมพ์โลกเรียกร้องให้ออกกฎหมายเพื่อสกัดกั้นมิให้เกิดการจับมือเป็นพันธมิตรทางธุรกิจโฆษณาระหว่างกูเกิลกับยาฮู โดยอ้างว่าการร่วมมือทางธุรกิจดังกล่าวจะเป็นภัยคุกคามรายได้ของนสพ.ทั่วโลก แม้แต่นสพ.ในตลาดที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษก็เผชิญปัญหาเดียวกัน โดยสูญเสียค่าโฆษณาให้สื่ออินเทอร์เน็ตกว่าครึ่งหนึ่ง (The Economist, 2006)

ส่วนระหว่างปี พ.ศ. 2554-2556 มีจำนวนงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองที่พบ 27 เรื่อง เป็นงานวิจัยที่เก็บข้อมูลในทวีปยุโรปมากที่สุดคือ 13 เรื่อง รองมาคือทวีปเอเชีย 9 เรื่อง และในอเมริกาเหนือพบงานวิจัยจำนวน 5 เรื่อง ทั้งหมดเก็บข้อมูลในประเทศสหรัฐอเมริกา

งานวิจัยในทวีปยุโรปที่พบในช่วงเวลานี้ยังคงมีประเด็นการศึกษาคล้ายคลึงกับช่วงสามปีก่อน มีงานที่แตกต่างออกไปบ้างเล็กน้อย ส่วนใหญ่จะศึกษาการนำเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้นมาใช้ในสื่อหนังสือพิมพ์กระแสหลัก มีความพยายามจัดกลุ่มแบ่งประเภทเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้น และชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของผู้อ่านที่เกิดขึ้นยังคงเป็นการมีส่วนร่วมที่ดำเนินไปภายใต้ระบบคุณค่าทางวารสารศาสตร์และการบรรณาธิกรของนักข่าวอาชีพ

ส่วนงานวิจัยที่เก็บข้อมูลในทวีปเอเชียพบหัวข้องานวิจัยที่มีความหลากหลายขึ้น แม้ว่าส่วนใหญ่ยังมี ศูนย์กลางความสนใจที่วารสารศาสตร์พลเมืองกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น งานวิจัยในประเทศไทย และกลุ่มประเทศตะวันออกกลาง งานวิจัยบางเรื่องพยายามเปิดมุมมองในการศึกษาที่แตกต่างออกไป เช่น งานวิจัยเรื่อง “Reporting Disasters from Inside a Repressive Regime: Citizen Journalism Case Study of the Cyclone Nargis Disaster” ของ Scott Downman (2013) ที่ศึกษาบทบาทการรายงานข่าวภัยพิบัติของนักข่าวพลเมืองในประเทศพม่าที่รัฐบาลประกาศห้ามมิให้สื่อมวลชนเดินทางไปทำข่าวในพื้นที่ที่

ประสบภัย และห้ามมิให้นักข่าวต่างชาติเข้าไปทำข่าว รวมทั้งจำกัดการเดินทางของเจ้าหน้าที่กักยานนาชาติที่เสนอความช่วยเหลือมายังประเทศพม่า เพราะเกรงว่าจะกระทบต่อการลงประชามติทางการเมืองตามแผนโรดแมปสู่การเป็นประชาธิปไตยของประเทศ และงานวิจัยในประเทศฟิลิปปินส์เรื่อง “Protecting Journalists by Applying the Civic Journalism Model in Developing Countries A Case Study of the Philippines” ของ Richard Shafer และ Richard Aregood (2012) ที่เสนอว่าการนำโมเดลวารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ในประเทศที่ผู้สื่อข่าวถูกสังหารมากที่สุดประเทศหนึ่งในโลก (จำนวนนักข่าวที่ถูกสังหารในฟิลิปปินส์เป็นรองเฉพาะประเทศอิรัก) อย่างฟิลิปปินส์นั้นจะเป็นกลไกช่วยให้นักข่าวมีความปลอดภัยในชีวิตมากขึ้น เพราะวารสารศาสตร์สาธารณะจะช่วยให้คนสพ.รายงานข่าวที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรายงานข่าว ช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าว นสพ.กับชุมชนมีความใกล้ชิดมากขึ้น จากแต่เดิมที่ประชาชนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สื่อข่าว

ด้านงานวิจัยในสหรัฐอเมริกาพบว่าทิศทางของงานวิจัยยังคงมีความคล้ายคลึงกับที่ผ่านมา คือ สนใจศึกษาเปรียบเทียบการรายงานข่าวและกรอบข่าวที่แตกต่างกันระหว่างบล็อกเกอร์กีฬาและนักข่าวกีฬา ความน่าเชื่อถือที่มีต่อวารสารศาสตร์พลเมืองในการรับรู้ของประชาชน และที่แตกต่างไปก็คืองานวิจัยเรื่อง “Citizen Journalists and Their Third Places: What Makes People Exchange Information Online (or not)?” โดย Sue Robinson & Cathy Deshano (2011) ที่นำแนวคิดเรื่องสถานที่แห่งที่สาม (Third Places) มาเชื่อมโยงกับการหาสาเหตุว่าเหตุใดปัจเจกบุคคลจึงเป็นนักข่าวพลเมืองในโลกออนไลน์และเหตุใดปัจเจกบุคคลบางคนจึงเลือกที่จะเป็นผู้อ่านเพียงอย่างเดียว

1.2 การกระจายตัวของข้อมูลตามแหล่งที่ศึกษา

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบจำนวนงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในภูมิภาคอเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชีย

ภูมิภาค	จำนวนงานวิจัย (เรื่อง)	ร้อยละ
อเมริกาเหนือ	13	23.6
ยุโรป	18	32.8
เอเชีย	22	40
ยุโรป อเมริกาเหนือ และเอเชีย	2	3.6
รวม	55	100

จากตาราง พบงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองที่เก็บข้อมูลในเอเชียมากที่สุด คือ 22 เรื่อง หรือคิดเป็นร้อยละ 40 ของจำนวนงานวิจัยทั้งหมด รองมาคือยุโรป 18 เรื่อง ร้อยละ 32.8 และอเมริกาเหนือ 13 เรื่อง หรือร้อยละ 23.6 และมีงานวิจัย 2 เรื่องหรือร้อยละ 3.6 ที่เก็บข้อมูลจากประเทศที่ตั้งอยู่ทั้งสามทวีป

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นได้ว่าจำนวนงานวิจัยที่เก็บข้อมูลในเอเชียและยุโรปแตกต่างกันไม่มากนัก และเมื่อรวมกันจะมีสัดส่วนสูงกว่าร้อยละ 50 ของงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองที่พบทั้งหมด

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในภูมิภาคอเมริกาเหนือแยกตามประเทศที่ศึกษา

อเมริกาเหนือ	
ประเทศ	จำนวนงานวิจัย (เรื่อง)
สหรัฐอเมริกา	11
สหรัฐอเมริกา แคนาดา และประเทศอื่นๆในยุโรป และอิสราเอล	1
สหรัฐอเมริกา อังกฤษ นิวซีแลนด์ และอินเดีย	1
แคนาดา	2
รวม N = 15	

แม้เมื่อเปรียบเทียบในระดับทวีป อเมริกาเหนือเป็นทวีปที่พบงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองน้อยที่สุด เนื่องจากมีจำนวนประเทศน้อยกว่าทวีปอื่นๆที่ศึกษามาก แต่เมื่อจำแนกเป็นประเทศกลับพบว่ามียานงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองที่เก็บข้อมูลในสหรัฐอเมริกามากกว่าประเทศอื่นๆ คือมีจำนวน 13 เรื่อง (เก็บข้อมูลเฉพาะในสหรัฐอเมริกาประเทศเดียว 11 เรื่อง และเก็บข้อมูลในสหรัฐอเมริการ่วมกับประเทศอื่นๆอีก 2 เรื่อง) มากกว่างานวิจัยที่ทำในแคนาดาถึงเกือบ 6 เท่า ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ในสหรัฐอเมริกามีขนาดใหญ่ระดับโลก เห็นได้จากหนังสือพิมพ์หลายฉบับของสหรัฐอเมริกามียอดจำหน่ายสูงสุดติดอันดับโลก ร่วมกับประเทศจีน อินเดีย ญี่ปุ่น และเยอรมนี (Saba, 2009) ความเคลื่อนไหวใหม่ๆที่เกิดขึ้นในวงการวารสารศาสตร์จึงน่าสนใจ น่าศึกษาหาคำตอบ ทั้งยังเป็นประเทศที่เป็นต้นกำเนิดแนวคิดวารสารศาสตร์สาธารณะ วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม และวารสารศาสตร์พลเมือง ตลอดจนมีมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนวารสารศาสตร์จำนวนมาก ทำให้มีงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกามากเป็นพิเศษ

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในภูมิภาคยุโรปแยกตามประเทศที่ศึกษา

ยุโรป	
ประเทศ	จำนวนงานวิจัย (เรื่อง)
อังกฤษ	7
สวีเดน	2
เบลเยียม	2
ฟินแลนด์	1
สโลวีเนีย	1
ฝรั่งเศส	1
อังกฤษและไซปรัส เอสโตเนีย ฟินแลนด์ กรีซ ไอร์แลนด์ อิตาลี ลิทัวเนีย สโลวีเนีย สเปน สวีเดน	1
อังกฤษและเบลเยียม โครเอเชีย ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี สเปน แคนาดา สหรัฐอเมริกา อิสราเอล	1
อังกฤษและอินเดีย สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์	1
อังกฤษและเอสโตเนีย เยอรมนี อิตาลี โปแลนด์ สวีเดน	1
รวม N = 18	

เมื่อพิจารณาการกระจายตัวของงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในทวีปยุโรปพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาวารสารศาสตร์พลเมืองในประเทศต่างๆในยุโรปทั้งสิ้น 16 ประเทศ และตารางยังแสดงว่า เกือบครึ่งหนึ่งของงานวิจัยที่พบในทวีปยุโรปเก็บข้อมูลในอังกฤษ โดยเก็บข้อมูลในอังกฤษประเทศเดียว 7 เรื่อง เก็บข้อมูลในอังกฤษร่วมกับประเทศอื่นๆอีก 4 เรื่อง ทำให้มีงานวิจัยที่เก็บข้อมูลในอังกฤษทั้งสิ้น 11 เรื่อง

สาเหตุที่นักวิจัยศึกษาวารสารศาสตร์พลเมืองในอังกฤษค่อนข้างมากเกิดจากหลายปัจจัย อาทิ เกิดจากสภาพภูมิทัศน์สื่อของอังกฤษเองที่มีความซับซ้อนและมีขนาดใหญ่เป็นที่สองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา เป็นตลาดของนสพ.ที่ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ ทำให้มียอดจำหน่ายกว้างขวาง มีทั้งนสพ.ระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น มีความเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ทำให้มีนสพ.ที่เจาะกลุ่มเฉพาะ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นตลาดที่ถูกครอบงำโดยบริษัทสื่อรายใหญ่ กล่าวคือหนังสือพิมพ์ระดับชาติในอังกฤษมีบริษัทสื่อ 8 แห่งเป็นเจ้าของบริษัทที่ใหญ่ที่สุด 2 แห่งคือ News International and Daily Mail และ General Trust มีส่วนแบ่งการตลาดรวมกัน 55 % ตามมาด้วยTrinity Mirror 16 % และ Northern and Shell 14.5 % บริษัทสื่อรายใหญ่ทั้ง 4 แห่งนี้ครองตลาดผู้อ่านนสพ.รวมกันถึง 85 % (http://ejc.net/media_landscapes/united-kingdom, เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2559) อุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ในอังกฤษจึงแตกต่างจากประเทศขนาดเล็ก

ในยุโรป อาทิ เดนมาร์ก เบลเยียมที่มีตลาดหนังสือพิมพ์ค่อนข้างเล็ก แต่ก็มีจุดร่วมกันที่ประชาชนได้รับการศึกษาดี และมีการใช้อินเทอร์เน็ตมาก จึงทำให้ในสห.ในยุโรปมีทิศทางการปรับตัวที่คล้ายคลึงกัน คือ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจากผู้อ่าน ทำให้พบการศึกษาปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองและการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารของผู้ใช้สื่อระหว่างอังกฤษกับประเทศอื่นๆ ทั้งประเทศที่มีขนาดอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ที่เล็กกว่า อาทิ เบลเยียม ฟินแลนด์ โปแลนด์ โครเอเชีย และประเทศที่มีอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ อย่างเยอรมนีและสหรัฐอเมริกา

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในภูมิภาคเอเชียแยกตามประเทศที่ศึกษา

เอเชีย	
ประเทศ	จำนวนงานวิจัย (เรื่อง)
ไทย	5
เกาหลีใต้	3
อิสราเอล	2
พม่า	2
จีน	2
อินเดีย	1
อินเดียและสหรัฐอเมริกา อังกฤษ นิวซีแลนด์	1
อิสราเอลและเบลเยียม โครเอเชีย ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส เยอรมนี สเปน อังกฤษ แคนาดา สหรัฐอเมริกา	1
ฟิลิปปินส์	1
คีร์กีซสถาน	1
อิหร่าน	1
เยเมน	1
สิงคโปร์	1
โอมาน	1
บังคลาเทศ	1
รวม N = 24	

จากตาราง พบว่างานวิจัยในทวีปเอเชียมีจำนวนใกล้เคียงกันมากกว่างานวิจัยในสองทวีปที่ผ่านมา กล่าวคือ พบงานวิจัยที่เก็บข้อมูลในประเทศไทยมากที่สุด 5 เรื่อง รองมาคือ เกาหลีใต้ 3 เรื่อง อิสราเอล 3 เรื่อง (ในจำนวนนี้มี 1 เรื่องที่เก็บข้อมูลในประเทศอื่นๆในยุโรปและอเมริกาเหนือ) ตามด้วยพม่า จีน อินเดีย

จำนวนประเทศละ 2 เรื่อง (ในจำนวนนี้มี 1 เรื่องที่ศึกษานสพ.ในอินเดียเปรียบเทียบกับสื่อสพ.ของประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และนิวซีแลนด์) นอกนั้นกระจายในประเทศอื่นๆประเทศละ 1 เรื่อง ได้แก่ ฟิลิปปินส์ คีร์กีซสถาน อิหร่าน เยเมน โอมาน สิงคโปร์ และบังคลาเทศ

งานวิจัยส่วนใหญ่จะศึกษาวารสารศาสตร์พลเมืองในมิติบทบาทด้านต่างๆ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตย เช่น งานวิจัยในไทย อิหร่าน เกาหลีใต้ เยเมน พม่า จีน อินเดีย สิงคโปร์ และบังคลาเทศ ซึ่งสะท้อนความต้องการมีสิทธิการสื่อสารของประชาชน และมีบางประเทศที่ศึกษาในลักษณะสำรวจประเภทเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้น เช่น โอมาน เป็นต้น

สาเหตุที่พบงานวิจัยในประเทศไทยมากที่สุดเป็นเพราะผู้วิจัยได้ใช้ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ของไทยเป็นช่องทางเพิ่มเติมในการรวบรวมเอกสารวิจัยทำให้พบงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองที่เขียนขึ้นเป็นภาษาไทย ขณะที่การเข้าถึงงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองของประเทศอื่นๆนั้น หากมิได้เขียนเป็นภาษาอังกฤษและมีได้เผยแพร่ในฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ต่างประเทศก็จะไม่สามารถเข้าถึงได้ เช่น พบงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองของอินโดนีเซียในฐานข้อมูลต่างประเทศ แต่เผยแพร่เป็นภาษาอินโดนีเซีย ทำให้อยู่นอกเหนือขอบเขตการวิจัยในครั้งนี้ ข้อจำกัดดังกล่าวนี้ยังอาจทำให้จำนวนงานวิจัยที่พบในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาประจำชาติอย่างสหรัฐอเมริกาและอังกฤษมีจำนวนงานวิจัยที่พบมากกว่าประเทศอื่นๆด้วย นอกเหนือจากการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมสื่อขนาดใหญ่ของโลกและเป็นศูนย์กลางการศึกษาทางวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนของทั้งสองประเทศ

1.3 การกระจายตัวของข้อมูลตามประเด็นการศึกษา

เนื่องจากประเด็นการศึกษาของงานวิจัยมีความแตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน ผู้วิจัยจึงใช้การวิเคราะห์แบบธีมาทิก (Thematic Analysis) มาวิเคราะห์ประเด็นการศึกษา โดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างกัน ภายใต้ประเด็นหรือคำสำคัญที่เกิดขึ้นจากการเก็บข้อมูล 2) จัดกลุ่มย่อยภายใต้คำสำคัญ โดยสังเกตจากปัญหาวินิจฉัย วัตถุประสงค์การวิจัย การนิยามศัพท์ ตัวแปรหรือประเด็นการศึกษาของงานวิจัยแต่ละเรื่อง และ 3) กำหนดหน่วยการวิเคราะห์ (Units of Analysis) และนับความถี่ (Frequency) โดยกำหนดให้งานวิจัย 1 เรื่องเป็นหน่วยในการวิเคราะห์ โดย 1 ความถี่เท่ากับ 1 ประเด็นศึกษา โดยที่งานวิจัยบางเรื่องอาจมีประเด็นการศึกษามากกว่า 1 ประเด็น ปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

1. สามารถจำแนกประเด็นการศึกษาในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองได้ทั้งสิ้น 5 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 เน้นศึกษาเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิมหรือวารสารศาสตร์กระแสหลักในประเด็นต่างๆ เช่น กระบวนการรายงานข่าว การรับรู้ความสำคัญของบทบาทนักข่าวอาชีพและนักข่าวพลเมือง ความสัมพันธ์ของการรับรู้คุณลักษณะของวารสารศาสตร์ที่ดีกับการบริโภคสื่อกระแสหลักและสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง และความแตกต่างระหว่างนักข่าวอาชีพกับนักข่าวพลเมือง

กลุ่มที่ 2 มุ่งอธิบาย ทำความเข้าใจการนำแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม เนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิต วารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ในพื้นที่สื่อกระแสหลัก ตลอดจนทัศนคติของสื่อกระแสหลักที่มีต่อวารสารศาสตร์พลเมือง วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม และวารสารศาสตร์สาธารณะ เช่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำวารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ การยอมรับ/ไม่ยอมรับวารสารศาสตร์พลเมือง การใช้วารสารศาสตร์พลเมืองในฐานะแหล่งข้อมูลในการรายงานข่าวของสื่อกระแสหลัก การนำแนวคิดวารสารศาสตร์มีส่วนร่วม และเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตไปใช้ประโยชน์ และการเปิดพื้นที่ให้แก่วารสารศาสตร์พลเมืองของสื่อกระแสหลัก

กลุ่มที่ 3 มีศูนย์กลางความสนใจที่การศึกษาบทบาทของปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง นักข่าวพลเมืองในด้านต่างๆ โดยอาจจำแนกย่อย ดังนี้

- บทบาทของนักข่าวพลเมืองในมิติการเมือง เช่น การดำรงรักษาสถานภาพที่ได้เปรียบของกลุ่มชนชั้นนำ (Status Quo) บทบาทของนักข่าวพลเมืองต่อการมีส่วนร่วมประชาธิปไตย และขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมต่างๆ และบทบาทของนักข่าวพลเมืองต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมือง
- บทบาทของนักข่าวพลเมืองในมิติวารสารศาสตร์ เช่น บทบาทการแทนที่สื่อกระแสหลัก นักข่าวพลเมืองกับการรายงานข่าววิทยาศาสตร์ นักข่าวพลเมืองกับการรายงานข่าววิกฤติ ข่าวภัยพิบัติ และบทบาทของนักข่าวพลเมืองในการเป็นผู้เฝ้าประตูข่าวสาร
- บทบาทของวารสารศาสตร์พลเมืองในมิติประวัติศาสตร์ ซึ่งสัมพันธ์กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ เช่น บทบาทของบล็อกในฐานะพื้นที่ประวัติศาสตร์สาธารณะ

กลุ่มที่ 4 ศึกษาสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง นักข่าวพลเมือง ปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง เช่น การก่อตั้งและการบริหารจัดการองค์กรสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง กลไกการเพิ่มจำนวนนักข่าวพลเมืองหรือกลไกการพัฒนาส่งเสริมวารสารศาสตร์พลเมือง การสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่เว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง กระบวนการผลิตและรายงานข่าวของนักข่าวพลเมือง และประสบการณ์ของนักข่าวพลเมือง

กลุ่มที่ 5 เป็นงานวิจัยในเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่สามารถจัดให้อยู่ในกลุ่มที่ 1-4 ได้ เช่น ผลกระทบของวารสารศาสตร์พลเมืองต่อสื่อกระแสหลัก คุณค่าของวารสารศาสตร์พลเมือง และปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดขึ้นของวารสารศาสตร์พลเมือง

ตารางที่ 7 แสดงการจำแนกประเด็นการศึกษาของงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองตามภูมิภาค

ประเด็นการศึกษา	อเมริกาเหนือ (ความถี่)	ยุโรป (ความถี่)	เอเชีย (ความถี่)	รวม (%)
1. การเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิมในมิติต่างๆ	5	2	3	10 (16.9 %)
2. การนำแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม วารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ และทัศนคติของสื่อกระแสหลัก	5	11	2	18 (30.5 %)
3. บทบาทของปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง นักข่าวพลเมืองในด้านต่างๆ	3	2	12	17 (28.8%)
4. นักข่าวพลเมือง สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง และปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง	1	4	6	11 (18.7 %)
5. อื่นๆ	1	2	-	3 (5.1 %)
รวม N = 59				(100%)

2. โดยทั่วไปประเด็นการศึกษาที่ปรากฏในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในภาพรวมมากที่สุด คือ ประเด็นการศึกษาที่ 2 การนำแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม วารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ และทัศนคติของสื่อกระแสหลัก คิดเป็น 30.5 % ของความถี่ที่พบทั้งหมด รองมาคือ ประเด็นการศึกษาที่ 3 บทบาทของปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง นักข่าวพลเมืองในด้านต่างๆ จำนวน 28.8 % ทำให้ประเด็นการศึกษาทั้งสองกลุ่มนี้มีสัดส่วนมากถึงเกือบ 60 % ของงานวิจัยที่พบทั้งหมด

ส่วนประเด็นการศึกษาที่มากเป็นอันดับ 3 กับ 4 มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ การศึกษานักข่าวพลเมือง สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง และปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง 18.7 % และการเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิมในมิติต่างๆ จำนวน 16.9 % และประเด็นการศึกษาอื่นๆ 5.1 %

ทั้งนี้ เมื่อจำแนกข้อมูลเป็นรายภูมิภาคตามตารางที่ 7 พบว่า ประเด็นการศึกษาที่มีความถี่สูงสุดในทวีปอเมริกาเหนือ คือ ประเด็นการศึกษาที่ 1 การเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิม

ในมิติต่างๆ ซึ่งมีจำนวน 5 ความถี่เท่ากับประเด็นศึกษาที่ 2 การนำแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม วารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ และทัศนคติของสื่อกระแสหลัก ส่วนประเด็นการศึกษาบทบาทของปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง นักข่าวพลเมืองในด้านต่างๆมีจำนวนรองลงมา คือ 3 ความถี่ ขณะที่มีการศึกษาประเด็นศึกษาที่ 4 นักข่าวพลเมือง สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง และปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองน้อยที่สุดเพียง 1 ความถี่เท่ากับการศึกษาในประเด็นอื่นๆ

ทางทวีปยุโรปมีการศึกษาประเด็นศึกษาที่ 2 การนำแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม วารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ และทัศนคติของสื่อกระแสหลักมากที่สุด โดยมากกว่าการศึกษาในประเด็นที่ตามมาเป็นอันดับ 2 อย่างประเด็นการศึกษาที่ 4 นักข่าวพลเมือง สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง และปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองกว่า 1 เท่า คือ พบจำนวน 11 และ 4 ความถี่ตามลำดับ ส่วนประเด็นการศึกษาที่เหลือไม่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ พบประเภทย่อย 2 ความถี่ จึงอาจกล่าวได้ว่าสำหรับทวีปยุโรปแล้วประเด็นการศึกษาที่ได้รับความสนใจจากนักวิจัยมี 2 ประเด็นหลักๆเท่านั้น คือ ประเด็นที่ 2 และ 4

ส่วนทวีปสุดท้ายอย่างเอเชีย มีงานวิจัยที่ศึกษาประเด็นการศึกษาที่ 3 บทบาทของปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง นักข่าวพลเมืองในด้านต่างๆมากที่สุด คือ 12 ความถี่ ตามด้วยประเด็นการศึกษาที่ 4 นักข่าวพลเมือง สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง และปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองจำนวน 6 ความถี่ ทั้งห่างจากประเด็นการศึกษาอื่นๆค่อนข้างมาก โดยมีการศึกษาประเด็นการเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิมในมิติต่างๆเพียง 3 ความถี่ และการนำแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม วารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ และทัศนคติของสื่อกระแสหลักจำนวน 2 ความถี่ และไม่พบการศึกษาในประเด็นการศึกษาอื่นๆ

โดยสรุป เมื่อจำแนกประเด็นการศึกษาเป็นทวีปจะพบว่าประเด็นการศึกษาที่นักวิจัยแต่ละทวีปให้ความสนใจมากที่สุดนั้นมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ นักวิจัยในทวีปอเมริกาเหนือมีความสนใจประเด็นการศึกษาที่ 1 และ 2 เท่าๆกัน ขณะที่นักวิจัยในยุโรปสนใจศึกษาประเด็นการศึกษาที่ 2 มากที่สุด และมากกว่าประเด็นการศึกษาที่ 4 ซึ่งได้รับความสนใจเป็นอันดับสองค่อนข้างมาก ส่วนนักวิจัยในเอเชียจะสนใจประเด็นการศึกษาที่ 3 และ 4 มากที่สุด โดยมีความแตกต่างระหว่างประเด็นทั้งสองหนึ่งเท่าพอดี

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาประเด็นที่ได้รับความสนใจน้อยที่สุดจากนักวิจัย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างน่าสนใจ กล่าวคือ ในทวีปอเมริกาเหนือพบว่าประเด็นการศึกษาที่ 4 นักข่าวพลเมือง สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง และปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองถูกศึกษาน้อยที่สุด เพียง 1 ความถี่ แต่ประเด็นดังกล่าวกลับได้รับความสนใจศึกษามากเป็นอันดับสองในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองที่เก็บข้อมูลในยุโรปและเอเชีย

ส่วนประเด็นศึกษาที่พบมากที่สุดใอเมริกาเหนืออย่างประเด็นที่ 1 หรือการเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิมกลับเป็นหนึ่งในประเด็นการศึกษาที่พบน้อยที่สุดในยุโรป ส่วนงานวิจัยจากเอเชีย พบว่าประเด็นศึกษาที่ 2 การนำแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม วารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ และทัศนคติของสื่อกระแสหลักเป็นประเด็นศึกษาที่ปรากฏในงานวิจัยเกือบจะน้อยที่สุด ทว่ากลับพบมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ในยุโรป และอันดับ 2 ในอเมริกาเหนือ แสดงว่าทวีปยุโรปและอเมริกาเหนือมีทิศทางการทำวิจัยที่คล้ายคลึงกันมากกว่างานวิจัยในทวีปเอเชีย ซึ่งแตกต่างจากทวีปอื่นๆอย่างเห็นได้ชัดเจน

ตารางที่ 8 แสดงประเด็นการศึกษาที่พบในงานวิจัยที่เปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิม

ประเด็นการศึกษา	อเมริกาเหนือ (ความถี่)	ยุโรป (ความถี่)	เอเชีย (ความถี่)	รวม (ความถี่)
การเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิม				
▪ กระบวนการรายงานข่าว (การใช้แหล่งข่าว กรอบข่าว การให้ข้อมูล)	2	1	1	4
▪ ความสำคัญของบทบาทนักข่าวอาชีพ นักข่าวพลเมือง	1	-	1	2
▪ มิติวารสารศาสตร์ที่ดี (ความน่าเชื่อถือ อนาคต ฯลฯ)	2	-	-	2
▪ ความแตกต่างระหว่างนักข่าวอาชีพและนักข่าวพลเมือง	-	1	1	2
รวม	5	2	3	10

ตารางที่ 8 แสดงว่าอเมริกาเหนือเป็นทวีปที่มีงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิมมากที่สุด โดยเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้คุณลักษณะที่สะท้อนความเป็นวารสารศาสตร์ที่ดี อาทิ ระดับความน่าเชื่อถือที่ผู้อ่านมีต่อสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองและวารสารศาสตร์กระแสหลัก ซึ่งเป็นประเด็นศึกษาที่ไม่ปรากฏเลยในสองทวีปที่เหลือ และการศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของกระบวนการรายงานข่าว เช่น การใช้แหล่งข่าว การกำหนดกรอบข่าว รูปแบบหรือแบบแผนการให้ข้อมูลภูมิหลัง บริบทของข่าว ส่วนเอเชียเป็นทวีปที่พบงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับวารสารศาสตร์ดั้งเดิมมากรองลงมา โดยมีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการรายงานข่าว การรับรู้ความสำคัญของบทบาทของนักข่าวอาชีพและนักข่าวพลเมือง และศึกษาความแตกต่างระหว่างนักข่าวอาชีพกับนักข่าวพลเมือง ขณะที่ในยุโรปพบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบความเหมือนหรือแตกต่างในกระบวนการ

รายงานข่าวของนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพและความแตกต่างระหว่างนักข่าวอาชีพกับนักข่าวพลเมือง ซึ่งประเด็นหลังนั้นไม่พบในงานวิจัยจากอเมริกาเหนือ

ตารางที่ 9 แสดงประเด็นการศึกษาที่พบในงานวิจัยที่ศึกษาการนำแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม วารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ในสื่อกระแสหลัก และทัศนคติของสื่อกระแสหลัก

ประเด็นการศึกษา	อเมริกาเหนือ (ความถี่)	ยุโรป (ความถี่)	เอเชีย (ความถี่)	รวม (ความถี่)
สื่อกระแสหลักนำแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม วารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ และทัศนคติของสื่อกระแสหลัก				
▪ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำวารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้	1	1	1	3
▪ การยอมรับ/ไม่ยอมรับวารสารศาสตร์พลเมือง	1	-	-	1
▪ การใช้วารสารศาสตร์พลเมืองในฐานะแหล่งข้อมูล	1	2	-	3
▪ การนำแนวคิดวารสารศาสตร์มีส่วนร่วมและ UGC ไปใช้	2	7	1	10
▪ วารสารศาสตร์พลเมืองในพื้นที่สื่อหลัก	-	1	-	1
รวม	5	11	2	18

จากตาราง พบว่างานวิจัยในทวีปยุโรปมีการศึกษาการนำแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม วารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ในสื่อกระแสหลักและทัศนคติของสื่อกระแสหลักต่อแนวคิดดังกล่าวมากกว่าทวีปอื่นๆอย่างมาก โดยมากกว่าทวีปอเมริกาเหนือหนึ่งเท่าและมากกว่าทวีปเอเชียถึงเกือบหกเท่า

ประเด็นศึกษาที่พบมากที่สุด คือ การนำแนวคิดวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม และเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้นไปใช้ในสื่อกระแสหลัก ซึ่งพบในยุโรปมากที่สุดถึง 7 ความถี่ ขณะที่พบประเด็นนี้ในงานวิจัยจากอเมริกาเหนือและเอเชียเพียง 2 และ 1 ความถี่เท่านั้น

ผลการศึกษาพบว่าทุกทวีปมีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำวารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้ในการผลิตสื่อของสื่อกระแสหลัก ขณะที่การศึกษานักข่าวอาชีพให้การยอมรับ/ไม่ยอมรับวารสารศาสตร์พลเมือง พบในอเมริกาเหนือเท่านั้น เช่นเดียวกับประเด็นการศึกษาวารสารศาสตร์พลเมืองในพื้นที่สื่อหลักที่พบเฉพาะในทวีปยุโรป

ส่วนการศึกษาการใช้วารสารศาสตร์พลเมืองทั้งในฐานะสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง และนักข่าวพลเมืองเป็นแหล่งข่าวที่พบในงานวิจัยจากอเมริกาเหนือและยุโรป แต่ไม่พบในเอเชีย

ตารางที่ 10 แสดงประเด็นการศึกษาที่พบในงานวิจัยที่ศึกษาบทบาทของปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองและนักข่าวพลเมือง

ประเด็นการศึกษา	อเมริกาเหนือ (ความถี่)	ยุโรป (ความถี่)	เอเชีย (ความถี่)	รวม (ความถี่)
บทบาทของปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง นักข่าวพลเมือง				
▪ บทบาทของวารสารศาสตร์พลเมือง นักข่าวพลเมืองในมิติการเมือง	2	-	9	11
▪ บทบาทของวารสารศาสตร์พลเมือง นักข่าวพลเมืองในมิติวารสารศาสตร์	1	2	2	5
▪ บทบาทของวารสารศาสตร์พลเมืองในมิติประวัติศาสตร์ ซึ่งสัมพันธ์กับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	-	-	1	1
รวม	3	2	11	17

ผลการศึกษาแสดงว่า งานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองที่พบในเอเชียมีการศึกษาบทบาทของปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองหรือนักข่าวพลเมืองในมิติด้านต่างๆมากกว่าภูมิภาคอเมริกาเหนือและยุโรป โดยเฉพาะการศึกษาบทบาทของวารสารศาสตร์พลเมืองและ/หรือนักข่าวพลเมืองในมิติด้านการเมืองพบว่ามีมากที่สุด คือ 9 ความถี่ ขณะพบในอเมริกาเหนือ 2 ความถี่ และไม่พบในยุโรปเลย

ส่วนบทบาทของวารสารศาสตร์พลเมืองและ/หรือนักข่าวพลเมืองในมิติวารสารศาสตร์ เช่น บทบาทในการแทนที่สื่อกระแสหลัก บทบาทในการเป็นผู้เฝ้าประตูข่าวสาร และบทบาทในการรายงานข่าวด้านต่างๆ โดยเฉพาะการรายงานข่าววิกฤติ ภัยพิบัติ และข่าววิทยาศาสตร์พบในงานวิจัยทั้งสามทวีป โดยมีความถี่ไล่เลี่ยกัน คือ เอเชีย และยุโรปจำนวน 2 ความถี่ และอเมริกาเหนือ 1 ความถี่

สำหรับการศึกษาบทบาทของวารสารศาสตร์พลเมืองในมิติของการสร้างประวัติศาสตร์สาธารณะนั้นพบเพียง 1 ความถี่ในงานวิจัยของเอเชีย ซึ่งศึกษาปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองในประเทศสิงคโปร์ในการสร้างประวัติศาสตร์สาธารณะ

ตารางที่ 11 แสดงประเด็นการศึกษาที่พบในงานวิจัยที่ศึกษาสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง นักข่าวพลเมือง และปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง

ประเด็นการศึกษา	อเมริกาเหนือ (ความถี่)	ยุโรป (ความถี่)	เอเชีย (ความถี่)	รวม (ความถี่)
สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง นักข่าวพลเมือง ปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง				
▪ การสร้างความน่าเชื่อถือให้เว็บวารสารศาสตร์พลเมือง	-	-	1	1
▪ กระบวนการผลิตข่าว การรายงานข่าวของนักข่าวพลเมือง การใช้แหล่งข่าวในการรายงานข่าวของนักข่าวพลเมือง	-	2	-	2
▪ การบริหารจัดการองค์กรสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง กลไกการเพิ่มจำนวนนักข่าวพลเมือง และการพัฒนาส่งเสริมปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง	-	1	3	4
▪ ประสบการณ์ของนักข่าวพลเมือง	-	1	3	4
รวม	0	4	7	11

จากตาราง จะพบว่างานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในเอเชียสนใจศึกษาสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง นักข่าวพลเมือง และปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองมากกว่างานวิจัยในทวีปยุโรปเกือบเท่าตัว และไม่พบงานวิจัยในสหรัฐอเมริกาที่ศึกษาประเด็นดังกล่าวเลย โดยประเด็นที่พบในงานวิจัยในเอเชียมากที่สุด คือ การศึกษา การบริหารจัดการองค์กรสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง กลไกการเพิ่มจำนวนนักข่าวพลเมือง และการพัฒนาส่งเสริมปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง ซึ่งพบ 3 ความถี่เท่ากับประเด็นการศึกษาประสบการณ์นักข่าวพลเมือง ขณะที่ไม่พบงานวิจัยในสองประเด็นดังกล่าวในทวีปอเมริกาเหนือเลย

ประเด็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้เว็บวารสารศาสตร์พลเมืองพบในทวีปเอเชียภูมิภาคเดียวเท่านั้น โดยพบเพียง 1 ความถี่ ส่วนประเด็นการศึกษาประสบการณ์ของนักข่าวพลเมืองพบในงานวิจัยที่เก็บข้อมูลในยุโรปและเอเชียอย่างละ 1 และ 3 ความถี่

ส่วนประเด็นการศึกษากระบวนการผลิตข่าว การรายงานข่าวของนักข่าวพลเมือง การใช้แหล่งข่าวในการรายงานข่าวของนักข่าวพลเมืองพบในทวีปยุโรปแห่งเดียวจำนวน 2 ความถี่

ตารางที่ 12 แสดงประเด็นการศึกษาอื่นๆที่พบในงานวิจัยที่ศึกษาวารสารศาสตร์พลเมือง

ประเด็นการศึกษา	อเมริกาเหนือ (ความถี่)	ยุโรป (ความถี่)	เอเชีย (ความถี่)	รวม (ความถี่)
ประเด็นการศึกษาอื่นๆในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมือง				
▪ ผลของวารสารศาสตร์พลเมืองต่อสื่อกระแสหลัก	1	-	-	1
▪ คุณค่าของวารสารศาสตร์พลเมือง	-	1	-	1
▪ ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดขึ้นของวารสารศาสตร์พลเมือง	-	1	-	1
รวม	1	2	0	3

จากตารางทำให้ทราบว่าแต่ละทวีปมีงานวิจัยทางวารสารศาสตร์ในประเด็นอื่นๆใกล้เคียงกัน ประเด็นเหล่านี้ ได้แก่ การศึกษาผลของวารสารศาสตร์พลเมืองต่อสื่อกระแสหลัก ซึ่งพบในงานวิจัยจากอเมริกาเหนือ ส่วนในยุโรปพบการวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าของวารสารศาสตร์พลเมืองและปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดขึ้นของวารสารศาสตร์พลเมือง

ส่วนที่ 2 ภาพรวมของแนวคิด ทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัย

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าแนวคิด ทฤษฎีที่พบในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองที่ปรากฏในภูมิภาคอเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชียประกอบด้วยกลุ่มแนวคิดทฤษฎีหลักๆ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มแนวคิด ทฤษฎีทางนิเทศศาสตร์และวารสารศาสตร์ ผู้วิจัยแบ่งแนวคิด ทฤษฎีทางนิเทศศาสตร์และวารสารศาสตร์เป็น 8 กลุ่มย่อยเพื่อความสะดวกในการจัดกลุ่มและแจกแจงน้ำหนักความถี่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 แนวคิด ทฤษฎีทั่วไปทางสื่อสารมวลชน เช่น แนวคิดประเภทสื่อมวลชน ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ ทฤษฎีขดลวดแห่งความเจ็บปวด ทฤษฎีในกลุ่มแนวทางการศึกษาผู้รับสารแบบ “Active Audience”

1.2 แนวคิดในกลุ่มวารสารศาสตร์ดั้งเดิม (Traditional Journalism) และหลักปรัชญาวารสารศาสตร์ ตลอดจนกระบวนการรายงานข่าว เช่น การใช้แหล่งข่าว ความน่าเชื่อถือของสื่อ การรายงานข่าววิกฤติข่าวภัยพิบัติ การรายงานข่าวความขัดแย้ง การรายงานข่าว Event-driven News Reporting กระบวนการ

ผลิตข่าว ความเป็นกลาง บทบาทของบรรณาธิการ แนวคิด Journalistic Authority (อำนาจทางวารสารศาสตร์ ซึ่งหมายถึง อำนาจที่เกิดจากการเป็นผู้สร้างและตีความให้ความหมายแก่ความจริง) และแนวคิดความเป็นมืออาชีพ

1.3 แนวคิดในกลุ่มวารสารศาสตร์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น วารสารศาสตร์สาธารณะ วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม วารสารศาสตร์พลเมือง แนวคิดเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิต

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่ หนังสือพิมพ์ออนไลน์ บล็อก

1.5 แนวคิดหนังสือพิมพ์ชุมชน วิทยูชุมชน และการรายงานข่าวที่เน้นเจาะลึกในชุมชนขนาดเล็ก (Hyperlocal News Reporting)

1.6 แนวคิดสื่อทางเลือก สื่อพลเมือง แนวคิด “Native Reporting”

1.7 แนวคิดสื่อสาธารณะและกระบวนการสื่อสารสาธารณะ

1.8 แนวคิดอื่นๆ เช่น บทบาทของสื่อต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

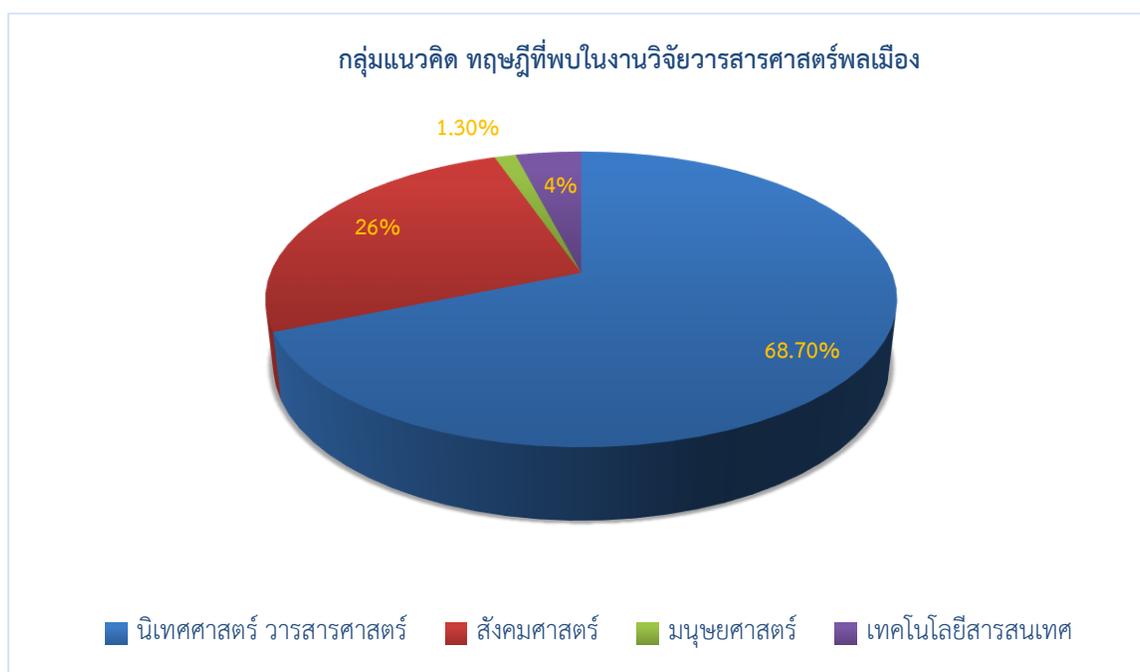
2. กลุ่มแนวคิด ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ เท่าที่พบเป็นแนวคิดทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การเมือง และสังคมวิทยา อาทิ แนวคิดพื้นที่สาธารณะ แนวคิดท้องถิ่นนิยม แนวคิดความเป็นชาตินิยม แนวคิดคนชายขอบ แนวคิดความเป็นพลเมือง แนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม แนวคิดประวัติศาสตร์สาธารณะ แนวคิดการก่อการร้ายข้ามชาติ แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตย แนวคิดวัฒนธรรมหลอมรวม แนวคิดวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม แนวคิดทุนนิยมทางการสื่อสาร แนวคิดการโต้ตอบอำนาจนำ แนวคิดเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก

ส่วนทฤษฎีมีจำนวนน้อยกว่า ได้แก่ เศรษฐศาสตร์การเมือง ทฤษฎีหลังอาณานิคม ทฤษฎีสตรีนิยม ทฤษฎีการแข่งขันแบบผูกขาด ทฤษฎี Field & Habitus และทฤษฎีประชามติ

3. กลุ่มแนวคิด ทฤษฎีทางมนุษยศาสตร์ พบเพียงแนวคิดทางจิตวิทยา “การรู้เท่าทันทางอารมณ์” (Emotional Literacy) และทฤษฎีองค์ประกอบการเล่าเรื่อง

4. กลุ่มแนวคิด ทฤษฎีทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับ Marker ในเว็บไซต์ แนวคิดเรื่อง Wisdom of crowds แนวคิดเรื่อง Crowdsourcing แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมไซเบอร์ (Cyber culture) และแนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนา (ICT for Development)

ทั้งนี้ เนื่องจากงานวิจัยแต่ละเรื่องมีแนวคิด ทฤษฎีมากกว่า 1 จึงกำหนดให้ 1 ความถี่ (Frequency) เท่ากับแนวคิด 1 แนวคิด และทฤษฎี 1 ทฤษฎี โดยสามารถแสดงสัดส่วนที่พบได้ดังแผนภาพนี้

ภาพที่ 4 แสดงสัดส่วนกลุ่มแนวคิดทฤษฎีในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในภูมิภาคอเมริกาเหนือ ยุโรป เอเชีย

แผนภาพแสดงให้เห็นว่างานวิจัยทางวารสารศาสตร์พลเมืองอาศัยกลุ่มแนวคิดทฤษฎี 4 กลุ่มในการทำวิจัย โดยใช้แนวคิด ทฤษฎีทางนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์มากที่สุด คือ 68.7% ของจำนวนแนวคิด ทฤษฎีที่ถูกนำมาใช้ทั้งหมด ส่วนแนวคิด ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ถูกใช้มากรองลงมา โดยพบที่ 26 % และพบแนวคิด ทฤษฎีทางเทคโนโลยีสารสนเทศ 4% ส่วนแนวคิดทฤษฎีทางมนุษยศาสตร์พบน้อยที่สุด คือ 1.3%

ข้อค้นพบดังกล่าวเป็นหลักฐานแสดงถึงการศึกษาวารสารศาสตร์พลเมืองด้วยแนวทางการศึกษาที่หลากหลาย ไม่จำกัดอยู่เฉพาะการศึกษาทางนิเทศศาสตร์ หรือวารสารศาสตร์เท่านั้น ส่งผลให้เกิดการศึกษาหาคำตอบด้วยวิธีการและมุมมองในการศึกษาที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังสะท้อนว่าการจะทำความเข้าใจปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองให้ได้ดีนั้นจำเป็นต้องอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และความรู้ในหลายสาขามาเป็นเครื่องมือในการศึกษา

ตารางที่ 13 แสดงความถี่และร้อยละของแนวคิด ทฤษฎีทางนิเทศศาสตร์และวารสารศาสตร์ที่พบในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองจำแนกตามภูมิภาค

แนวคิด ทฤษฎี	อเมริกาเหนือ (ความถี่)	ยุโรป (ความถี่)	เอเชีย (ความถี่)	รวม (%)
แนวคิด ทฤษฎีนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์				
▪ แนวคิด ทฤษฎีทั่วไปทางนิเทศศาสตร์ เช่น ประเภทสื่อมวลชน ทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสาร ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ ทฤษฎีขดลวดแห่งความเงียบ ทฤษฎีในกลุ่ม Active Audience	3	4	3	10 (9.7%)
▪ แนวคิดในกลุ่มวารสารศาสตร์ดั้งเดิม (Traditional Journalism) และหลักปรัชญาวารสารศาสตร์และการรายงานข่าว เช่น การใช้แหล่งข่าว ความน่าเชื่อถือของสื่อ การรายงานข่าววิกฤติ การรายงานข่าวภัยพิบัติ การรายงานข่าวความขัดแย้ง การรายงานข่าว Event-driven News Reporting กระบวนการผลิตข่าว ความเป็นกลาง บทบาทของบรรณาธิการ แนวคิดความเป็นมืออาชีพ	10	6	7	23 (22.4%)
▪ แนวคิดในกลุ่มวารสารศาสตร์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น วารสารศาสตร์สาธารณะ วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม วารสารศาสตร์พลเมือง แนวคิดเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิต	15	14	13	42 (40.8%)
▪ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่ หนังสือพิมพ์ออนไลน์ บล็อก	3	3	4	10 (9.7%)
▪ แนวคิดนสพ.ชุมชน วิฑูชุมชน และ Hyperlocal News Reporting	1	3	2	6 (5.8%)
▪ แนวคิดสื่อทางเลือก สื่อพลเมือง แนวคิด Native Reporting	-	4	3	7 (6.8%)
▪ แนวคิดสื่อสาธารณะและแนวคิดการสื่อสารสาธารณะ	-	-	2	2 (1.9%)
▪ อื่นๆ เช่น แนวคิดบทบาทของสื่อต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม	-	1	2	3 (2.9%)
รวม N = 103				

เมื่อจำแนกแนวคิด ทฤษฎีทางนิเทศศาสตร์และวารสารศาสตร์เป็นกลุ่มย่อยจำนวน 8 กลุ่ม พบว่าแนวคิดในกลุ่มวารสารศาสตร์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ วารสารศาสตร์สาธารณะ วารสารศาสตร์พลเมือง วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม และแนวคิดเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตถูกอ้างถึงและนำมาใช้ในงานวิจัยมากที่สุดด้วยจำนวน 42 ความถี่ หรือ 40.8 % รองมาคือ แนวคิดในกลุ่มวารสารศาสตร์ดั้งเดิมหรือวารสารศาสตร์กระแสหลักจำนวน 23 ความถี่ หรือ 22.4% และแนวคิด ทฤษฎีทั่วไปทางนิเทศศาสตร์ถูกนำมาใช้มากเป็นอันดับสามเท่ากับแนวคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่ หนังสือพิมพ์ออนไลน์และบล็อก ซึ่งมีจำนวน 10 ความถี่ หรือ 9.7 % ตามด้วยแนวคิดอื่น ๆ ที่มีความใกล้เคียงกับแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง อาทิ แนวคิดสื่อชุมชน สื่อทางเลือก เป็นต้น สาเหตุที่แนวคิดในกลุ่มวารสารศาสตร์ดั้งเดิมถูกนำมาใช้ในการศึกษาเกือบจะครึ่งหนึ่งของแนวคิดในกลุ่มวารสารศาสตร์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนหนึ่งมาจากงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบวารสารศาสตร์พลเมืองกับสื่อกระแสหลักในประเด็นต่างๆ เช่น ความน่าเชื่อถือ บทบาทของนักข่าวอาชีพกับนักข่าวพลเมือง รวมถึงงานวิจัยที่ศึกษากระบวนการรายงานข่าว การใช้แหล่งข่าวของสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง และทัศนคติ ความคิดเห็นของนักข่าวอาชีพที่มีต่อวารสารศาสตร์พลเมือง ซึ่งอาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการศึกษาปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองด้วยมุมมองทางวารสารศาสตร์กระแสหลัก ทำให้จำเป็นต้องใช้แนวคิดดังกล่าวเป็นกรอบในการศึกษา

ส่วนการที่พบแนวคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่ หนังสือพิมพ์ออนไลน์และบล็อกนั้นอธิบายได้ว่า สาเหตุมาจากการที่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาส่วนมากเป็นหนังสือพิมพ์ออนไลน์และสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ ไมโครบล็อก ทำให้มีการทบทวนและนำแนวคิดดังกล่าวมาอภิปรายผลการศึกษา นอกจากนี้ งานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สื่อกระแสหลักยังมักหยิบยกทฤษฎีผู้เฝ้าประตูข่าวสารมาเพื่อสำรวจบทบาทการมีอำนาจในการบรรณาธิการและตัดสินใจรายงานข่าว เช่นเดียวกับงานวิจัยที่ศึกษาบทบาทของผู้รับสารที่มีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหา ทฤษฎีในกลุ่มแนวทางการศึกษาผู้รับสารที่กระตือรือร้น (Active Audience) จึงถูกนำมาใช้ประกอบงานวิจัยด้วย และเมื่อพิจารณาเป็นรายทวีป พบว่างานวิจัยที่พบในแต่ละทวีปมีแบบแผนการนำแนวคิด ทฤษฎีทางนิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์มาใช้ในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน และสอดคล้องกับแบบแผนในภาพรวม นั่นคือ งานวิจัยของทุกทวีปใช้แนวคิดในกลุ่มวารสารศาสตร์ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง ตามด้วยแนวคิดในกลุ่มวารสารศาสตร์ดั้งเดิม ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นอันดับสอง ส่วนความแตกต่างที่พบในรายละเอียด คือ ไม่พบการนำแนวคิดสื่อทางเลือก สื่อพลเมือง แนวคิด Native Reporting แนวคิดสื่อสาธารณะและแนวคิดการสื่อสารสาธารณะ และแนวคิดบทบาทของสื่อต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมาใช้ในงานวิจัยจากอเมริกาเหนือ ขณะที่พบในงานวิจัยจากทวีปเอเชียและยุโรป โดยเฉพาะงานวิจัยในทวีปยุโรปที่นักวิจัยนำแนวคิดสื่อทางเลือกมาเทียบเคียงกับบทบาทของวารสารศาสตร์พลเมือง โดยพยายามอธิบายว่าการศึกษาการทำงานของสื่อทางเลือกที่ใช้แนวคิด Native Reporting

ของ Atton (2002) ในการรายงานข่าวจะทำให้เข้าใจวารสารศาสตร์พลเมืองมากยิ่งขึ้น เพราะ Native Reporting เป็นการรายงานข่าวที่เน้นการรายงานข่าวจากนักข่าวอาสาสมัครที่เป็นนักเคลื่อนไหว ผู้ร่วมในเหตุการณ์ หรือคนในชุมชนที่ไม่เคยอบรมการรายงานข่าวอย่างเป็นทางการ เส้นแบ่งระหว่างการเป็นแหล่งข่าวกับนักข่าวจึงไม่ชัดเจน เพราะเป็นหนึ่งเดียวกัน เช่นเดียวกับแนวคิดนักข่าวพลเมือง

ส่วนแนวคิด ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยมากเป็นกลุ่มที่สอง โดยสามารถจำแนกตามภูมิภาคได้ ดังตารางนี้

ตารางที่ 14 แสดงความถี่และร้อยละของแนวคิด ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่พบในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองจำแนกตามภูมิภาค

แนวคิด ทฤษฎี	อเมริกาเหนือ (ความถี่)	ยุโรป (ความถี่)	เอเชีย (ความถี่)	รวม (%)
แนวคิด ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์				
▪ แนวคิด ทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ เช่น แนวคิดพื้นที่สาธารณะ ความเป็นพลเมือง ความเป็นชาตินิยม ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม การมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางประชาธิปไตย การโต้ตอบอำนาจนำ ทฤษฎีประชามติ	3	-	14	17 (48.6%)
▪ แนวคิด ทฤษฎีทางสังคมวิทยา เช่น แนวคิดท้องถิ่นนิยม คนชายขอบ วัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม วัฒนธรรมหลอมรวม ทฤษฎี Field & Habitus	3	1	2	6 (17.1%)
▪ แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ เช่น แนวคิดทุนนิยมทางการสื่อสาร เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก การแข่งขันแบบผูกขาด	3	-	-	3 (8.6%)
▪ แนวคิดอื่นๆ เช่น ประวัติศาสตร์สาธารณะ การก่อการร้ายข้ามชาติ สถานที่แห่งที่สาม (Third Places) Internal Globalization	1	1	1	3 (8.6%)
▪ ทฤษฎีวิพากษ์ เช่น เศรษฐศาสตร์การเมือง หลังอาณานิคม สตรีนิยม โครงสร้างนิยม หลังโครงสร้างนิยม	2	3	1	6 (17.1%)
รวม N = 35				

จากตารางแสดงว่าในภาพรวมแนวคิดทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ถูกนำมาใช้ในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองมากที่สุด คือ เกือบครึ่งหนึ่งของจำนวนแนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ที่พบทั้งหมด รองลงมาคือ ทฤษฎีในกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์อย่างเศรษฐศาสตร์การเมือง ทฤษฎีโครงสร้างนิยม และแนวคิดทฤษฎีทางสังคมวิทยา ซึ่งพบเท่ากันที่จำนวน 17.1 % ส่วนแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์และแนวคิดอื่นๆพบน้อยที่สุด คือ 8.6%

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างทวีปพบว่างานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในทวีปอเมริกาเหนือ นำแนวคิด ทฤษฎีทางสังคมศาสตร์มาใช้ค่อนข้างกว้างขวาง ทั้งแนวคิด ทฤษฎีทางรัฐศาสตร์ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ ตลอดจนทฤษฎีในกลุ่มทฤษฎีวิพากษ์ ขณะที่งานวิจัยในเอเชียใช้แนวคิดทฤษฎีทางรัฐศาสตร์มากกว่าแนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์อื่นๆอย่างเห็นได้ชัดเจน ส่วนงานวิจัยในทวีปยุโรปมีการนำแนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์มาใช้ประปราย ส่วนมากจะเป็นทฤษฎีวิพากษ์

สำหรับแนวคิด ทฤษฎีทางมนุษยศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น พบเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่าแนวคิด ทฤษฎีทางด้านอื่นๆมาก กล่าวคือ ในกลุ่มแนวคิด ทฤษฎีทางมนุษยศาสตร์พบเฉพาะในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองจากทวีปอเมริกาเหนือที่นักวิจัยนำแนวคิดการรู้เท่าทันทางอารมณ์ (Emotional Literacy) และทฤษฎีองค์ประกอบการเล่าเรื่องมาใช้ในการศึกษา ส่วนแนวคิดและเทคโนโลยีสารสนเทศพบในงานวิจัยทั้งสามทวีป แต่น้อยมาก ส่วนใหญ่แนวคิดแต่ละแนวคิดถูกนำมาใช้เพียง 1 ความถี่เท่านั้น ได้แก่ Marker ในเว็บไซต์ แนวคิดเรื่อง Wisdom of crowds แนวคิดเรื่อง Crowdsourcing แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมไซเบอร์ (Cyber culture) และแนวคิดเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนา (ICT for Development)

การจัดหมวดหมู่แนวคิดและทฤษฎีที่พบร่วมกับการพิจารณาตัวแปร/ประเด็นการศึกษาในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองทั้งสามทวีปยังทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกงานวิจัยทางวารสารศาสตร์พลเมืองในภูมิภาคอเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชียได้ 3 ระดับการศึกษา ดังนี้

1) ระดับสังคมหรือชุมชน เป็นงานวิจัยที่นักวิจัยมุ่งศึกษาวารสารศาสตร์พลเมืองในระดับมหภาคและกึ่งมหภาค เช่น อธิบายการเกิดขึ้นของวารสารศาสตร์พลเมืองภายใต้โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวารสารศาสตร์พลเมืองกับชุมชนท้องถิ่น บทบาทของวารสารศาสตร์พลเมืองต่อพื้นที่สาธารณะ

2) ระดับองค์กร เป็นงานวิจัยที่ศึกษาองค์กรสื่อ นโยบายองค์กร วัฒนธรรมองค์กร กระบวนการรายงานข่าวของนักข่าวในองค์กรทั้งสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองและสื่ออื่นๆ การใช้เนื้อหาที่ผู้ผลิตขึ้นขององค์กร สื่อกระแสหลัก แนวทางการนำวารสารศาสตร์สาธารณะ วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมมาใช้ในองค์กรข่าว

3) ระดับปัจเจกบุคคล เป็นงานวิจัยที่ศึกษาทัศนคติ การรับรู้ การประเมินความน่าเชื่อถือ การทำงาน ในระดับบุคคลของนักข่าวอาชีพ นักข่าวพลเมือง และผู้ใช้สื่อ ผู้อ่าน หรือผู้ชม

2.2 ภาพรวมของระเบียบวิธีวิจัย

จากจำนวนงานวิจัย 55 เรื่อง พบว่าจำแนกระเบียบวิธีวิจัยที่ปรากฏในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมือง ได้ 3 กลุ่ม คือ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) และ ระเบียบวิธีวิจัยผสม (Mixed Research Methodology) โดยงานวิจัย 1 เรื่อง จะใช้ระเบียบวิธีวิจัย 1 ประเภทเท่านั้น สามารถแสดงรายละเอียดในรูป ตารางนำเสนอข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 15 แสดงประเภทระเบียบวิธีวิจัยที่พบในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองจำแนกตามภูมิภาคอเมริกาเหนือ ยุโรป และ เอเชีย

ภูมิภาค	ระเบียบวิธีวิจัยเชิง	ระเบียบวิธีวิจัยเชิง	ระเบียบวิธีวิจัยผสม
	คุณภาพ	ปริมาณ	
อเมริกาเหนือ	6	7	-
ยุโรป	11	5	2
เอเชีย	18	1	3
อเมริกาเหนือ ยุโรป และ เอเชีย	1	1	-
รวม	36	14	5

จากตารางที่ 15 ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกนำมาใช้มากที่สุดในการรวม กล่าวคือมีงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองจำนวน 36 เรื่องที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพอย่างเดียว มากกว่า งานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณถึงกว่าเท่าตัว โดยมีงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณจำนวน 14 เรื่อง ส่วนระเบียบวิธีวิจัยผสมพบน้อยที่สุด คือ 5 เรื่อง จากงานวิจัยจำนวนทั้งหมด 55 เรื่อง

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าอเมริกาเหนือเป็นทวีปเดียวที่มีการใช้ระเบียบวิธีวิจัยในเชิงปริมาณ ใกล้เคียงกับระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ 7 เรื่องมากกว่าใช้ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 1 เรื่อง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ 6 เรื่อง จากทั้งสิ้น 13 เรื่อง เนื่องจากงานวิจัยที่พบในอเมริกาเหนือส่วนใหญ่จะเน้นศึกษาความแตกต่างระหว่างวารสารศาสตร์พลเมืองกับ

วารสารศาสตร์ดั้งเดิม โดยเก็บข้อมูลในระดับปัจเจกบุคคลด้วยการใช้แบบสอบถามหรือแบบทดสอบกับนักข่าวอาชีพหรือผู้อ่าน รวมทั้งการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณ เช่น เรื่อง “Rating Citizen Journalists Versus Pros: Editors’ Views” (Nah & Chung, 2009) ที่ใช้แบบสอบถามสำรวจทัศนคติของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ที่มีต่อระดับความสำคัญของบทบาทของนักข่าวอาชีพเปรียบเทียบกับระดับความสำคัญของบทบาทของนักข่าวพลเมือง และเรื่อง “Citizen Journalism and Democracy: How User-Generated News Use Relates to Political Knowledge and Participation” (Kaufhold & Valenzuela & de Zúñi, 2010) ซึ่งคณะวิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยมีตัวแปรสำคัญ คือ ความรู้ทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในโลกจริง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในโลกออนไลน์

ส่วนงานวิจัยเชิงคุณภาพที่พบในทวีปอเมริกาเหนือมักใช้วิธีการสัมภาษณ์และสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น งานวิจัยเรื่อง “Hosting the Public Discourse, Hosting the Public When Online News and Social Media Converge” (Braun & Gillette, 2011) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเว็บไซต์ข่าวของสื่อกระแสหลักกับสื่อเครือข่ายสังคมในด้านการจัดการวาทกรรมของสาธารณชนด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ในองค์กรข่าว ABC NEWS และ CBS NEWS และสมาชิกเฟซบุ๊ก ตลอดจนผู้ใช้ YouTube

ด้านงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในยุโรปและเอเชียมีความคล้ายคลึงกันในแง่การใช้ระเบียบวิธีวิจัย คือ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ โดยในยุโรปมีงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 11 เรื่องมากกว่าจำนวนงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณหนึ่งเท่าตัว โดยมีงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ 5 เรื่อง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม 2 เรื่อง คือ เรื่อง “Sourcing Routines and Representation in Alternative Journalism: a case study approach” (Atton & Wickenden, 2005) ซึ่งใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณร่วมกับการวิเคราะห์วาทกรรมและสัมภาษณ์เชิงลึกนักข่าวของนสพ. SchNews และงานวิจัยเรื่อง “A Clash of Cultures the Integration of User-generated Content within Professional Journalistic Frameworks at British Newspaper Websites” (Hermida & Thurman, 2006) ที่ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณร่วมกับการสังเกตการณ์การประชุมในห้องข่าว และสัมภาษณ์นักข่าวอาวุโส ผู้จัดการเว็บข่าว 11 คน

ส่วนในเอเชียมีงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพมากที่สุด คือ 18 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นการสัมภาษณ์และสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์เอกสาร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่อง “User-generated Content in the Israeli Online Journalism Landscape” (Manosevitch, 2011) ซึ่งใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกนักข่าว บรรณาธิการและวิเคราะห์กรณีศึกษา

นสพ.ออนไลน์ 4 แห่ง งานวิจัยเรื่อง “How Citizens Create News Stories the News access problem reversed” (Reich, 2007) ที่ศึกษาข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งข่าวของนักข่าวพลเมือง โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสัมภาษณ์เชิงลึกนักข่าว ซึ่งทั้งสองเรื่องนี้ศึกษาวารสารศาสตร์พลเมืองในอิสราเอลทั้งคู่ และงานวิจัยเรื่อง “บล็อกโอเคเนชั่นในฐานะวารสารศาสตร์พลเมือง” (นิตา หมอยาดี, 2551) ที่ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณเพื่อศึกษาพัฒนาการ กระบวนการผลิตเนื้อหา การจัดการรูปแบบและลักษณะในการนำเสนอเนื้อหา ความสัมพันธ์ในเชิงเนื้อหาของเว็บบล็อกโอเคเนชั่นและสื่อสารสนเทศของบริษัทเนชั่นมัลติมีเดียกรุ๊ปจำกัด (มหาชน)

ด้านงานวิจัยที่ทำในอเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชียจำนวน 2 เรื่อง งานวิจัยเรื่อง “Exploring the Political-Economic Factors of Participatory Journalism; Views of Online Journalists in 10 Countries” (Vujnovic & et.al) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักข่าวแต่ละประเทศ และเรื่อง “The Changing Role of the Citizen in Conflict Reporting” (Bahador & TNG, 2010) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์เนื้อหาข่าวการก่อการร้ายที่มุ่งไปในนสพ. 4 ชื่อฉบับ คือ The New York Times New Zealand Herald London Times และ Times of India เพื่อศึกษาการใช้แหล่งข่าวพลเมืองและนักข่าวพลเมืองในการรายงานข่าวความขัดแย้ง

ส่วนวิธีการศึกษา พบว่าวิธีการศึกษาที่ถูกนำมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 11 วิธี ได้แก่

- 1) การวิเคราะห์เนื้อหาทั้งแบบปริมาณและคุณภาพ
- 2) การใช้กรณีศึกษา
- 3) การสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึก
- 4) วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา
- 5) การวิเคราะห์เอกสาร
- 6) การสังเกตการณ์
- 7) การวิเคราะห์วาทกรรม
- 8) การวิเคราะห์ตัวบท

9) การสำรวจและการใช้แบบสอบถามหรือแบบทดสอบ

10) การวิจัยปฏิบัติการและการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

11) การทดลองและกึ่งการทดลอง

ทั้งนี้ งานวิจัยแต่ละเรื่องอาจมีวิธีการศึกษามากกว่า 1 วิธี ผู้วิจัยจึงกำหนดหน่วยในการวิเคราะห์ ให้ 1 ความถี่เท่ากับจำนวนที่ใช้วิธีการศึกษานั้นๆ

ตารางที่ 16 แสดงปริมาณวิธีการศึกษาที่พบในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองในภูมิภาคอเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชีย

วิธีการศึกษา	อเมริกาเหนือ (ความถี่)	ยุโรป (ความถี่)	เอเชีย (ความถี่)	รวม
วิเคราะห์เนื้อหาทั้งแบบปริมาณและคุณภาพ	4	11	10	25
การใช้กรณีศึกษา	1	4	7	12
การสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึก	6	10	12	28
วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา	-	1	2	3
การสังเกตการณ์	1	5	6	12
การวิเคราะห์วาทกรรม	-	2	-	2
การวิเคราะห์เอกสาร	1	2	9	12
การวิเคราะห์ตัวบท	1	1	2	4
การสำรวจและการใช้แบบสอบถามหรือแบบทดสอบ	4	-	1	5
การวิจัยปฏิบัติการและการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	-	-	2	2
การทดลองและกึ่งการทดลอง	1	-	1	2
รวม N = 107				

จากตารางแสดงให้เห็นว่าโดยทั่วไปการสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นวิธีการศึกษาที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด จำนวน 28 ความถี่ รองมาคือการวิเคราะห์เนื้อหาทั้งแบบปริมาณและคุณภาพ จำนวน 25 ความถี่ วิธีการศึกษาที่พบมากเป็นอันดับสามมี 3 วิธีการ ได้แก่ การใช้กรณีศึกษา การสังเกตการณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร จำนวนวิธีการละ 12 ความถี่ ทั้งนี้ วิธีการศึกษาทั้ง 5 วิธีการนี้พบในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองทั้งสามภูมิภาค โดยเฉพาะงานวิจัยในทวีปเอเชียและยุโรป ซึ่งใช้การสัมภาษณ์และสัมภาษณ์เชิงลึกตลอดจนการวิเคราะห์เนื้อหาทั้งแบบปริมาณและคุณภาพในจำนวนมากและใกล้เคียงกัน ส่วนการวิเคราะห์

เอกสารพบในงานวิจัยจากเอเชียมากกว่าสองทวีปที่เหลือค่อนข้างมาก เช่นเดียวกับการใช้กรณีศึกษาที่พบในงานวิจัยจากเอเชียและยุโรปมากกว่าอเมริกาเหนือค่อนข้างมาก

วิธีการศึกษาที่พบน้อยที่สุด คือ การวิเคราะห์วาทกรรม การวิจัยปฏิบัติการและการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งพบวิธีการละ 2 ความถี่ โดยการวิเคราะห์วาทกรรมพบเฉพาะในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองที่เก็บข้อมูลในยุโรป คือ เรื่อง “Mobi Journalism in Slovenia Is This Really Citizen Journalism?” (Kovacic & Erjavec, 2008) ที่นักวิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อความ (Textual Analysis) ร่วมกับการวิเคราะห์วาทกรรม โดยจะศึกษาโครงสร้าง กระบวนการ การผลิต การตีความตัวบทรายการข่าวที่สถานีโทรทัศน์ระบุว่าเป็นแห่งแรกในสโลเวเนียที่เสนอวารสารศาสตร์พลเมืองของแท้ เพื่อให้ผู้ชมเปลี่ยนบทบาทตัวเองจากผู้ดูมาเป็นผู้ผลิต และส่งเรื่องของตนผ่านมือถือไปยังบรรณาธิการของรายการโดยตรง และเรื่อง “Sourcing Routines and Representation in Alternative Journalism: A Case Study Approach” (Atton & Wickenden, 2005) ที่วิเคราะห์วาทกรรมร่วมกับการสัมภาษณ์ โดยใช้กรอบความคิดทางทฤษฎีในการวิเคราะห์วาทกรรมของ Fairclough ที่มี 3 ขั้นตอน คือ 1. วิเคราะห์ภาษาที่ใช้ 2. วิเคราะห์ภาคปฏิบัติการของวาทกรรม (ในงานวิจัยนี้ คือ กระบวนการผลิต) และ 3. การตีความพื้นที่ทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคมที่ชีวิตทางสังคมถูกผลิตขึ้น (บริบทที่เนื้อหาตั้งกล่าวถูกผลิตขึ้น)

ส่วนการวิจัยปฏิบัติการและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมพบในงานวิจัยที่เก็บข้อมูลในเอเชีย 2 เรื่อง คือ งานวิจัยเรื่อง “Protecting Journalists by Applying the Civic Journalism Model in Developing Countries A Case Study of the Phillipines” (Aregood & Shafer, 2012) ซึ่งนักวิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการและการวิจัยเชิงทดลองโดยนำแนวคิดวารสารศาสตร์สาธารณะมาทดลองใช้ในชุมชนในลักษณะโมเดลความร่วมมือกับชุมชน เพื่อความปลอดภัยในชีวิตของนักข่าวฟิลิปปินส์ เนื่องจากเห็นว่าการทำงานในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อความปลอดภัยในชีวิตนักข่าวต้องการการสนับสนุนช่วยเหลือจากพลเมืองอย่างมาก และงานวิจัยเรื่อง “การเกิดขึ้นและพัฒนาการของนักข่าวพลเมืองไทยพีบีเอส” (มัทนา เจริญวงศ์และคณะ, 2556) ที่ใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาหลักการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดวารสารศาสตร์พลเมืองในชุมชนราชสีไศล

นอกจากนี้ วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา การวิเคราะห์ข้อความ และการสำรวจและการใช้แบบสอบถามหรือแบบทดสอบถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน และไม่ได้ถูกใช้ครบทั้งสามทวีป มีเพียงการวิเคราะห์ข้อความเท่านั้นที่พบในงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองทุกภูมิภาค

ส่วนวิธีการทดลองและกึ่งทดลองในการศึกษาพบเฉพาะในงานวิจัยจากอเมริกาเหนือและเอเชีย โดยในสหรัฐอเมริกาพบในงานวิจัยเรื่อง “Citizen Journalism Just as Credible as Stories by Pros, Students Say” (Netzley & Hemmer, 2012) ที่ใช้การวิจัยเชิงทดลองร่วมกับแบบสอบถามโดยใช้ชาวพลเมืองจากเว็บไซต์ CNN มาทำแบบสอบถามสองชุด ชุดแรกระบุว่านักข่าวอาชีพเป็นผู้รายงาน ชุดสองระบุว่า นักข่าวพลเมืองเป็นผู้รายงาน ซึ่งข่าวในแบบสอบถามทั้งสองชุดนี้เป็นข่าวชิ้นเดียวกัน เพื่อวัดการรับรู้ความน่าเชื่อถือที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อข่าวพลเมือง ส่วนเอเชียพบว่านักวิจัยใช้วิธีการทดลองหรือกึ่งทดลองร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ งานวิจัยในประเทศฟิลิปปินส์ที่นักวิจัยนำโมเดลการรายงานข่าวแบบวารสารศาสตร์สาธารณะมาทดลองกับนสพ. The Cebu Sun Star โดยมีผู้เชี่ยวชาญทางการสื่อสารมวลชนในฟิลิปปินส์ร่วมวางแผนและอยู่ในกระบวนการด้วย ทั้งนี้ เป็นการทดลองท่ามกลางบริบทที่นักข่าวประสบปัญหาในการหาข้อมูลและการรายงานข่าว เนื่องจากมีอุปสรรคจากกองกำลังก่อการร้ายติดอาวุธและปัญหาความรุนแรงในพื้นที่ทำให้การทำงานของนักข่าวเป็นไปด้วยความยากลำบากและอันตรายมาก (Aregood & Shafer, 2012)

ส่วนที่ 3 ข้อสังเกตต่องานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมือง

หลังจากศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยวารสารศาสตร์พลเมืองทั้งสิ้น 55 เรื่องอย่างละเอียด รวมถึงเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ บทความวิชาการ และบทความเกี่ยวกับวารสารศาสตร์พลเมืองที่ปรากฏในสื่อกระแสหลักทั้งในไทยและต่างประเทศ ผู้วิจัยพบว่าแม้ “วารสารศาสตร์พลเมือง” (Citizen journalism) จะไม่ใช่แนวคิดใหม่อีกต่อไป ทว่ายังคงสถานะเป็น “ประเด็นร้อน” ที่ก่อให้เกิดการถกเถียงโต้แย้งในแวดวงวิชาการและวิชาชีพ ทั้งในมิติเชิงปรัชญา แนวคิด แนวทางปฏิบัติ ตลอดจนท่าทีการยอมรับ และไม่ยอมรับ ปรากฏการณ์ดังกล่าวในฐานะ “วารสารศาสตร์แขนงหนึ่ง” โดยเฉพาะในความเห็นของนักหนังสือพิมพ์อาชีพที่เชื่อว่าอาชีพนักข่าวมี “ความเป็นวิชาชีพ” (Professionalism) ซึ่งหมายความว่า นักข่าวใช้ทักษะความชำนาญเฉพาะทางในการทำงาน ทำงานโดยมีมาตรฐานวิชาชีพกำกับ มีการทำงานในรูปแบบกองบรรณาธิการที่มีระบบตรวจสอบกลั่นกรองก่อนเผยแพร่ข่าวสาร มีจริยธรรมจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นกรอบการดำเนินงาน และเป็นอาชีพที่มีพันธกิจพิเศษต่อสังคม โดยเฉพาะในสังคมเสรีประชาธิปไตยที่หนังสือพิมพ์มีบทบาททางสังคมที่สำคัญในฐานะ “ฐานันดรที่ 4” ทำหน้าที่ตรวจสอบสถาบันที่มีอำนาจและทรงอิทธิพลในสังคมผ่านการรายงานข่าวเชิงสืบสวน เพื่อให้เกิดความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ (Schudson, 1990 อ้างถึงใน Katz, 2011) หากในอีกด้านหนึ่งการทำให้เป็นวิชาชีพก็คือที่มาของอำนาจทางการรายงานข่าว ซึ่งถูกครอบครองเป็นเจ้าของโดยนักข่าวและองค์กรข่าว ทำให้บุคคลและองค์กรเหล่านี้ได้รับอนุญาตให้นำเสนอ “การตีความความจริง” ของพวกเขาในฐานะสิ่งที่ถูกต้องแม่นยำ เป็นความจริง และมีความสำคัญทางการเมือง (Anderson, 2008) การ

เกิดขึ้นของปรากฏการณ์ที่ประชาชนธรรมดา ซึ่งไม่เคยผ่านการฝึกอบรมทางวารสารศาสตร์ แต่สามารถใช้เทคโนโลยีการสื่อสารสร้างและเผยแพร่เนื้อหาที่ไม่เคยถูกเปิดเผยสู่สาธารณะ (Glaser, 2011) จึงเป็นเหตุการณ์ที่ท้าทายและสั่นคลอนคุณค่าและธรรมเนียมปฏิบัติที่นักวารสารศาสตร์ยึดถือมาโดยตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

ข้อถกเถียง โต้แย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและดำเนินอยู่นี้ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดงานวิจัยจำนวนมากเพื่อทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น เช่น งานวิจัยของ Lewis, Kaufhold และ Lasorsa (2010) เรื่อง “Thinking about Citizen Journalism the Philosophical and Practical Challenges of User-Generated Content for Community Newspapers” ศึกษามุมมองของบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ชุมชนในสหรัฐอเมริกาต่อวารสารศาสตร์พลเมือง และพบว่าวัฒนธรรมในการทำงานของนักข่าวและบรรณาธิการอย่าง “เราเขียน คุณอ่าน” ทำให้บรรณาธิการบางส่วนเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของพลเมืองไปด้วยกันไม่ได้กับกระบวนการผลิตข่าว เนื่องจากนักข่าวอาชีพกับประชาชนที่ไม่ได้ผ่านการอบรมทางวารสารศาสตร์มีความต่างกัน การรายงานข่าวจึงเป็นงานของมืออาชีพเท่านั้น หรืองานวิจัยเรื่อง “Anything You Can Do, I Can Do Better? Professional Journalists on Citizen Journalism in Six European Countries” ของ Ornebring (2013) ซึ่งนักวิจัยสัมภาษณ์นักข่าวอาชีพจำนวน 63 คน ใน 6 ประเทศในยุโรป ได้แก่ อังกฤษ เอสโตเนีย เยอรมัน อิตาลี โปแลนด์ และสวีเดน เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างนักข่าวอาชีพและนักข่าวพลเมืองในความคิดเห็นของนักข่าวอาชีพ และพบว่าโดยทั่วไปนักข่าวจากอิตาลี เอสโตเนีย และโปแลนด์มักจะมีความเห็นในทางลบต่อนักข่าวพลเมือง แม้บางคนจะเห็นว่าวารสารศาสตร์พลเมืองมีประโยชน์ ผู้วิจัยระบุว่านักข่าวอิตาลีคนหนึ่งถึงกับเปรียบเทียบนักข่าวพลเมืองกับหมอฟันบ้าน ซึ่งเป็นเรื่องไร้สาระในสายตานักข่าวผู้นั้น ขณะนักข่าวโปแลนด์หลายคนเห็นว่า ควรมีใบอนุญาตเป็นนักข่าว แม้ว่าอิตาลีจะเป็นประเทศเดียวในหกประเทศที่ผู้ประสงค์เป็นผู้สื่อข่าวต้องสอบให้ผ่านก่อนจึงจะได้รับใบอนุญาต

ไม่ว่าข้อค้นพบของนักวิจัยจะสามารถนำไปสู่ข้อยุติในการถกเถียงหรือไม่ก็ตาม ยากจะปฏิเสธว่างานวิจัยเหล่านี้มีส่วนช่วยให้การก่อรูปความหมายของนักข่าวพลเมืองและแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมืองมีความชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าในอีกด้านหนึ่ง การถกเถียงว่าอะไรคือวารสารศาสตร์พลเมืองจะทำให้วารสารศาสตร์พลเมืองขาดขอบเขตการนิยามที่แน่ชัด ส่งผลให้ในการทบทวนครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่สามารถพิจารณาแต่เพียงคำสำคัญที่ปรากฏในรายงานหรือบทความวิจัย และหากผู้วิจัยยึดความหมายของวารสารศาสตร์พลเมืองในแบบใดแบบหนึ่งอย่างแน่ชัดก็จะต้องละทิ้งงานวิจัยทางวารสารศาสตร์พลเมืองที่อาศัยนิยามวารสารศาสตร์พลเมืองในความหมายที่แตกต่างออกไป ยังผลให้มองไม่เห็นความหลากหลายของนิยาม (ซึ่งอาจจะเป็นธรรมชาติของวารสารศาสตร์พลเมืองที่แตกต่างกันตามการเกิดขึ้นในแต่ละสังคม แต่ละประเทศ) ตลอดจนขอบเขต และปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงเลือกสำรวจงานวิจัยโดยพิจารณาเบื้องต้น

ว่าประเด็นศึกษา ตัวแปร หรือกลุ่มตัวอย่างไม่ว่าจะเป็นบุคคล สื่อ หรือองค์กรในงานวิจัยนั้น ๆ เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารของประชาชนหรืออย่างไร เนื่องจากหัวใจสำคัญของวารสารศาสตร์พลเมืองคือการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารของผู้รับสาร จากนั้นเมื่อศึกษาอย่างละเอียดจึงจะคัดเลือกเฉพาะงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยอ้อมต่อปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองมาศึกษาในเชิงลึก ทั้งนี้ สามารถแบ่งงานวิจัยที่พบใน 3 ภูมิภาคของโลก คือ อเมริกาเหนือ ยุโรป และเอเชียได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวารสารศาสตร์พลเมือง และสะท้อนว่าวารสารศาสตร์พลเมืองแตกต่างจากแนวคิดอื่นๆ แต่มีส่วนที่ทับซ้อนกัน (Intersect) หรือสัมพันธ์กันกับแนวคิดอื่นๆ โดยเฉพาะแนวคิดวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม (Participatory journalism) แนวคิดสื่อทางเลือก (Alternative Media) และแนวคิดเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้น (User-generated content) อาทิ

- งานวิจัยเรื่อง “The Compelling Story of the White/Western Activist in the War Zone: Examining Race, Neutrality, and Exceptionalism in Citizen Journalism” (Mahrouse, 2009) ผู้วิจัยชี้ให้เห็นคุณค่าของวารสารศาสตร์พลเมืองในฐานะสื่อเสรีและสื่อทางเลือกที่มีบทบาทท้าทายความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สื่อกระแสหลักทำหน้าที่ธำรงรักษาให้คงอยู่ต่อไป เช่น อภิสัทธิตัวตนเป็นชนขาวของชาวตะวันตก ความยุติธรรมทางสังคม นอกจากนี้ยังย้ำความแตกต่างระหว่างนักข่าวพลเมืองกับนักข่าวอาชีพว่านักข่าวพลเมืองมีฐานะเป็นพยานผู้ประสบเหตุการณ์โดยตรง (First-hand witness) รายงานเรื่องราวที่ไม่ปรากฏในสื่อหลัก และมักจะโพสต์รายงานของตนในสื่อทางเลือก สื่อเสรี รวมทั้งอาจจะทำงานกับสื่อหลักในเวลาเดียวกัน
- งานวิจัยเรื่อง “Mobi Journalism in Slovenia Is This Really Citizen Journalism?” (Kovacic & Erjavec, 2008) ผู้วิจัยศึกษารายการข่าวของช่อง Kanal A ในประเทศสโลวีเนียที่โฆษณาว่าเป็นสื่อแห่งแรกในสโลวีเนียที่เสนอวารสารศาสตร์พลเมืองของแท้ เพื่อให้ผู้ชมเปลี่ยนบทบาทตัวเองจากผู้ดูมาเป็นผู้ผลิต และส่งเรื่องของตนผ่านมือถือไปยังบรรณาธิการของรายการโดยตรง ซึ่งผู้ชมให้การตอบรับอย่างดี ภายใน 1 เดือน รายการนี้ก็ได้เรตติ้งสูงสุด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยระบุว่าประชาชนไม่ได้มีบทบาทสำคัญในประเด็นที่นำเสนอ ระดับการมีส่วนร่วมยังอยู่ภายใต้การควบคุมของโปรดิวเซอร์ซึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ อย่างการกำหนดกรอบข่าว ขอบเขตของเนื้อหาตลอดจนโครงสร้างข่าว รายการดังกล่าวจึงมีสถานะเป็น “Mobi Journalism” ท่ามกลางพื้นที่สื่อพหุชาต และ เป็น “Quasi citizen journalism” หรือ “กึ่ง

วารสารศาสตร์พลเมือง” เพราะสื่อหวังผลกำไรและทุน อำนาจที่แท้จริงในการตัดสินใจให้พื้นที่ และประเด็นอยู่ที่สื่อดั้งเดิม แม้ว่าเทคโนโลยีจะทำให้ประชาชนมีกิจกรรมทางการเมือง สังคม เพิ่มขึ้นก็ตาม งานวิจัยเรื่องนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับวารสารศาสตร์พลเมือง แต่วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมไม่จำเป็นต้องเป็นวารสารศาสตร์พลเมืองเสมอไป

- งานวิจัยเรื่อง “Have They Got News for Us? Audience Revolutions or Business as Usual at the BBC?” (Williams, Wardle & Wahl-Jorgensen, 2011) ศึกษาประเภทเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้นและทัศนคติของนักข่าวบีบีซีต่อการใช้เนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้น ผลวิจัยนี้สะท้อนว่าผลผลิตของนักข่าวพลเมืองอย่างพุดเทจ ภาพถ่าย ประสบการณ์ เรื่องราวของผู้ชมในฐานะพยาน ผู้ประสบพบเห็นเหตุการณ์ที่สำคัญหรือน่าสนใจต่างๆจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของเนื้อหาที่ผู้ใช้สื่อผลิต แต่เนื้อหาที่ผู้ใช้สื่อผลิตขึ้นในรูปแบบอื่นๆ เช่น ความเห็นของผู้อ่าน เอสเอ็มเอส (SMS) อีเมล (E-mails) กระดานประกาศข่าว (Bulletin Board Post) ไม่นับเป็นวารสารศาสตร์พลเมือง นอกจากนี้ ข้อเสนอของนักวิจัยที่กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักข่าวกับผู้ชมเป็นสิ่งพิสูจน์ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นเป็นวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงหรือไม่ คำกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าวารสารศาสตร์พลเมืองและเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตเป็นแนวคิดที่สัมพันธ์กับแนวคิดวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม และเนื้อหาวารสารศาสตร์พลเมืองจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้น ดังนั้นเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้นจึงมีความหมายกว้างขวางกว่าวารสารศาสตร์พลเมือง
- งานวิจัยเรื่อง “User-Generated Content and the News Empowerment of Citizens or Interactive Illusion?” (Jonsson & Ornebring, 2011) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับสื่อ โดยดูจากระดับการมีส่วนร่วมและชนิดของเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตที่ปรากฏในสื่อกระแสหลัก และพบว่าเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิต (UGC) เป็นแนวคิดมากกว่าเป็นวารสารศาสตร์ และในแง่เศรษฐศาสตร์การเมือง เนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตในสื่อหลักควรถูกพิจารณาในฐานะ “users-as-consumers” และเป็นส่วนหนึ่งของบริบทการบริโภคที่องค์กรสื่อสร้างกรอบเนื้อหา ควบคุมโครงสร้าง และกระบวนการผลิตขึ้นมา จึงยังมีความแตกต่างระหว่างพลเมืองและผู้บริโภค หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า “ผู้ใช้” (User) ถูกนิยามว่าเป็น “ผู้บริโภค” (Consumer) แต่เข้าใจ “พลเมือง” มากขึ้น การพิจารณาในมิตินี้จึงทำให้เนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้นมีความแตกต่างกับวารสารศาสตร์พลเมือง

กลุ่มที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับวารสารศาสตร์พลเมือง แต่งานวิจัยสะท้อนว่าผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมืองสามารถเทียบเคียงได้กับแนวคิดอื่นๆ ได้แก่ แนวคิดวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม (Participatory journalism) แนวคิดเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้น (User-generated content) และแนวคิดสื่อทางเลือก (Alternative media) และพบว่าหลายครั้งนักวิจัยใช้คำเหล่านี้ทดแทนกันในงานวิจัย เช่น

- งานวิจัยเรื่อง “User Generated Content in the Newsroom: Professional and Organizational Constraints on Participatory Journalism” (Paulussen & Ugille, 2008) ผู้วิจัยระบุว่าเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองที่เลือกมาศึกษาได้รับการยอมรับว่าเป็นเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองที่โดดเด่นในเบลเยียม มีนักข่าวพลเมืองเป็นอาสาสมัครอยู่ 15 คน ทำข่าวเกี่ยวกับชุมชนเล็กๆ (Hyperlocal news) รอบ ๆ เมือง การทำงานของนักข่าวพลเมืองอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของบรรณาธิการจากห้องข่าวออนไลน์ของนสพ.อีกฉบับหนึ่ง ซึ่งนสพ.ออนไลน์สองชื่อฉบับและเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองนี้มีบริษัทเอกชนเดียวกันเป็นเจ้าของ แสดงว่าเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองดังกล่าวมีความโน้มเอียงมาทางแนวคิดวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งอำนาจในการตัดสินใจ ควบคุมยังเป็นของนักข่าวอาชีพ (แม้ว่าจะยังมีคำถามต่อไปว่าการมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงหรือไม่)
- งานวิจัยเรื่อง “Citizen Journalism and Democracy: How User-Generated News Use Relates to Political Knowledge and Participation” (Kaufhold, 2010) และเรื่อง “Citizen Journalism Web Sites Complement Newspaper” (Lacy & Duffy & Riffe & Thorson & Fleming, 2010) เป็นงานวิจัยที่ผู้วิจัยมองว่าบล็อก ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้น (UGC) เป็นวารสารศาสตร์พลเมือง โดยที่ในงานวิจัยชิ้นที่สอง ผู้วิจัยระบุไว้ในผลการศึกษาว่า บล็อกวารสารศาสตร์พลเมืองมีความต่างกับเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง ซึ่งอย่างหลังจะมีความคล้ายคลึงหนังสือพิมพ์รายวันออนไลน์มากกว่า ดังนั้นบล็อกวารสารศาสตร์พลเมืองและเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองจึงไม่ได้มาแทนที่กัน แต่ต่างฝ่ายต่างมีบทบาทของตนในชุมชนท้องถิ่น
- งานวิจัยเรื่อง “A Clash of Cultures the Integration of User-Generated Content within Professional Journalistic Frameworks at British Newspaper Websites” (Hermida & Thurman, 2008) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตอบสนองขององค์กรข่าวในอังกฤษต่อเนื้อหาที่ผู้ใช้สื่อผลิตขึ้น (UGC) และตรวจสอบทัศนคติของบรรณาธิการที่มีต่อวารสารศาสตร์พลเมืองและ

วารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมในประเด็นเหตุผลที่องค์กรข่าวใช้เนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้น คุณค่าด้านเศรษฐกิจและคุณค่าด้านบรรณาธิการของเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิต ตลอดจนความกังวลของบรรณาธิการต่ออัตลักษณ์ ชื่อเสียงของนสพ.โดยผู้วิจัยไม่ได้กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างเนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิตขึ้น (UGC) วารสารศาสตร์พลเมือง และวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม แต่ใช้คำดังกล่าวสลับกันไปมา

- งานวิจัยเรื่อง “Using Citizens for Community Journalism Findings from a Hyperlocal Media Project” (Paulussen & D’heer, 2013) เปรียบเทียบประเภทเนื้อหา คุณค่าข่าวแหล่งข่าวในเนื้อหาข่าวชุมชน (Hyperlocal news) ระหว่างนักข่าวอาชีพและนักข่าวพลเมือง ในบทความวิจัยนักวิจัยทั้งสองคนใช้คำว่า “วารสารศาสตร์พลเมือง” “เนื้อหาที่ผู้ใช้ผลิต” (UGC) และ “วารสารศาสตร์รากหญ้า” (Grassroot Journalism) แทนที่ซึ่งกันและกัน
- งานวิจัยเรื่อง “Sourcing Routines and Representation in Alternative Journalism: A Case Study Approach” (Atton & Wickenden, 2005) ศึกษาการใช้แหล่งข่าวของหนังสือพิมพ์ SchNews ซึ่งเป็นนสพ.ทางเลือกรายสัปดาห์ มีกรายงานข่าวในแบบที่เรียกว่า “activist-based reporting” และมีการจัดอบรมนักกิจกรรมให้เป็นนักข่าว นักข่าวของนสพ.ฉบับนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับนักข่าวพลเมือง กล่าวคือ เป็นคนในชุมชนที่ไม่เคยอบรมการรายงานข่าวอย่างเป็นทางการ แต่ละคนมาเป็นนักข่าวด้วยประสบการณ์ การต่อสู้ ความทุกข์ยากและชีวิตของพวกเขาเอง ทำให้เส้นแบ่งระหว่างการเป็นแหล่งข่าวกับนักข่าวไม่ชัดเจน และกลายเป็นหนึ่งเดียวกัน ทั้งนี้สำหรับสื่อชุมชนแล้ว พลเมืองธรรมดา คือ แหล่งข่าวที่สำคัญที่สุดในการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตพลเมือง ดังนั้นสื่อทางเลือกในความหมายของ Atton จึงเป็นสื่อทางเลือกที่สะท้อนคุณลักษณะของวารสารศาสตร์พลเมือง เช่นเดียวกับงานวิจัยเรื่อง “Reporting the Voices of the Voiceless during the Miners’ Strike: An Early form of “Citizen Journalism” (Harcup, 2011) ที่ศึกษาการรายงานของหนังสือพิมพ์ทางเลือก Leeds Other Paper (LOP) กรณีการรายงานข่าวคนงานเหมืองถ่านหินประท้วงในปี 1984-85 โดยนักวิจัยระบุารูปแบบของสื่อทางเลือก โดยเฉพาะการรายงานข่าวทางเลือกที่เน้นให้ “เสียง” แก่คนที่ไร้เสียงตามแนวคิดของ Atton & Hamilton (2008) สามารถช่วยให้แสงสว่างแก่การโต้เถียงในเรื่องวารสารศาสตร์พลเมืองได้เพราะหนังสือพิมพ์ทางเลือกทำหน้าที่เป็นพื้นที่

สาธารณะทางเลือก ผ่านการรายงานข่าวแบบฝังตัวเข้าไปในชุมชนของนักข่าวอาสาสมัคร และการตีพิมพ์บทความ ข้อเขียนต่างๆของคนงานเหมืองถ่านหิน

กลุ่มที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวารสารศาสตร์พลเมืองทางอ้อม เป็นงานที่นักวิจัยเห็นว่าวารสารศาสตร์พลเมืองมีจุดเชื่อมต่อ ทับซ้อนกันกับแนวคิดอื่นๆ เช่น แนวคิดวารสารศาสตร์สาธารณะ (Public หรือ Civic journalism) สื่อชุมชน (Community Media) และสื่อพลเมือง (Citizen Media) ตัวอย่างงานวิจัยในกลุ่มนี้ ได้แก่

- งานวิจัยเรื่อง “The Last Days of Civic Journalism the Case of Savannah Morning News” ของ Joyce Y. M. Nip (2008) ซึ่งศึกษาความเป็นไปได้และปัจจัยที่มีผลต่อการนำแนวคิดวารสารศาสตร์สาธารณะไปใช้กับสื่อหนังสือพิมพ์ กรณีศึกษาหนังสือพิมพ์ชุมชน Savannah Morning News ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งนักข่าวอาชีพมีกิจกรรมที่ต้องทำเพื่อค้นหาประเด็นที่น่าสนใจและทำความรู้จักประชาชนธรรมดาในชุมชน โดยไม่ได้คำนึงว่าจะเป็นข่าวหรือไม่ ทำให้เกิดการกระตุ้นให้ทั้งนักข่าวอาชีพและสมาชิกในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เกิดการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารจากภาคประชาชน
- งานวิจัยเรื่อง “Community radio Movement in Bangladesh: Will They Work as Citizen’s media” (Ullah, 2010) ศึกษากระบวนการที่ทำให้วิทยุชุมชนมีฐานะเป็นสื่อพลเมือง โดยมีกฎหมายรับรอง ตลอดจนความเป็นไปได้ของวิทยุชุมชนในการเป็นสื่อพลเมือง และความต้องการวิทยุชุมชนในบริบททางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ซึ่งผู้วิจัยมีกรอบความคิดว่าวิทยุชุมชนเป็นสื่อที่สนับสนุน “เสียง” ของประชาชน เพราะประชาชนเป็นเจ้าของสื่อเอง ในวันนี้สื่อชุมชนจึงมีฐานะเป็นสื่อพลเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตด้วย อย่างไรก็ตาม แม้ว่า “สื่อพลเมือง” มักจะเป็นคำที่ถูกใช้แทน “วารสารศาสตร์พลเมือง” โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องการจะสื่อสารด้วยกระบวนการที่ “ฉันมีเสียง” หรือ “I have a voice” แต่คำทั้งสองนี้มีความหมายแตกต่างกัน กล่าวคือ “วารสารศาสตร์พลเมือง” เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสื่อพลเมือง สื่อพลเมืองจึงเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางกว่าสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง แม้ไม่อาจกล่าวได้ว่าสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองจะเป็นสื่อพลเมืองเสมอไป (Baker & Blaagaard, 2016)